STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04626

GEKLIBENE TSIENISTISHE SHRIFTEN

Max Simon Nordau

Permanent preservation of this book was made possible
by Max Applebaum
in memory of
Helen Caplan Applebaum, beloved wife, mother & grandmother

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אידישע סאָציאַליסטישע ביבליאָטהעק

געקליבענע ציוניסטישע שריפטען

—פון—

מאקס נארדוי

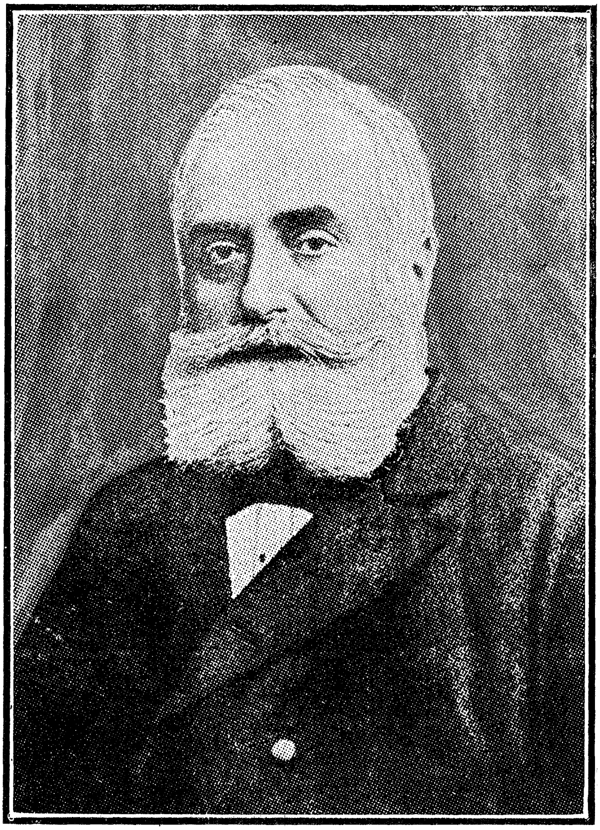

פערלאג קעמפפער
234 EAST BROADWAY, NEW YORK.

פרייז 15 סענט

אידיש סאציאליסטישע ביבליאטהעק

געקליבענע ציוניסטישע שריפטען

— פון —

מאקס נארדוי

אַרויסגעגעבען צו זיין 60־יעהריגען יובילעאום.

— פון —

פערלאג קעמפפער,

234 East Broadway, New York.

1909

פרייז 15 סענט.

אינהאלט:

1. רעדע צום ערשטען באזעלער קאנגרעס.

2. דער ציוניזם,
א רעדע געהאלטען אין 1902.

3. דער ציוניזם און די ארבייטער,
א רעפיראט געהאלטען אין אמסטערדאם.

4. העלאטען און שפארטאנער.

פאָרוואָרט

די אידיש־סאָציאַליסטישע ביבליאָטהעק איז געפּלאַנט געוואָרען מיט דעם צוועק צו געבען א סעריע שריפטען פון די גרויסע אידישע און ניט אידישע דיינקער אין דער אייראָפּייאישער ליטעראַטור, איבער נאַציאָנאַלע, אידיש־נאַציאָנאַלע און סאָציאַליסטישע פראַגען. אין אנדערע ליטעראַטורען ווערען טויזענדער ביכער און ביכלעך געשריבען און איבערזעצט יעדעס יאָהר איבער אָט די פראַגען. אין דער אָרעמער אידישער ליטעראַטור ווערען די פראַגען ווייניג בעריהרט. מיר ווילען פּרובירען צופרידען שטעלען אָט דאָס בעדערפעניס.

מיר הייבען אָן די סעריע מיט נאָרדוי׳ס ציוניסטישע שריפטען צוליעב זיין זעכציג יעהריגען יובילעאום וואָס איז איבעראַל געפייערט געוואָרען דעם יאָהר. נאָרדוים ראָלע אַלס מענש און אַלס איד איז זעהר אַ בעדייטענדע. ער איז ניט קיין סאָציאַליסט, און ער האָט ניט אריינגעבראַכט קיין נייע ווערטען אין דעם אוצר פון דעם מענשליכען פּראָגרעס; ער האָט אָבער עהרליך און קרעפטיג געקעמפּפט געגען אַלץ וואָס איז פערפוילט, געגען אַלץ וואָס איז ליגענהאַפט אין דער מענשליכער געזעלשאַפט. אין דעם ציוניזם האָט ער שוין געהאַט מעהר פּאָזיטיווען פאר וואָס צו קעמפּפען. דאָ איז ער געוועזען דער נביא פון דער בעוועגונג, וואָס האָט אָנגעוויזען ניט נאָר אויף דאָס אונגאָרמאַלע לעבען פון דעם אידישען פאָלק, נאָר אויך אויף דעם וועג וואָס פיהרט צו זיין גאולה. און דאָס אַלץ האָט נאָרדוי אויסגעדריקט אין אַזאַ כשוף שפּראַך, מיט אַזאַ טיעפען אריינארבייטען זיך אין די פאָלקס נשמה, מיט אַזאַ ליעבע צום אידישען

פאָלק, און מיט אזא ערנסט, קלאָרקייט און קראפט, אז עס איז אונמעגליך איהם ניט צו בעוואונדערען.

פון אלע נאָרדוים ציוניסטישע שריפטען האָבען מיר אויסגע־קליבען פאר אונזער סעריע: (א) „די ערשטע קאָנגרעס רעדע, ווייל זי בילדעט אייגענטליך דעם קערנדל פון כמעט אלע נאָרדוי׳ס קאָנגרעס רעדען (ב) „דער ציוניזם“, צוליעב די היסטאָריע פון דעם ציוניזם; (ג) „דער ציוניזם און די ארבייטער“, צוליעב זיין ריין פועלי־ציון ווערט; און (ד) דעם קליינעם אויפזאץ „די שפּארטאנער און די העלאטען“, צוליעב זיין שיינקייט. פון די אלע שריפטען זיינען איינינע קליינע פלעצער אויסגעלאָזען געוואָרען; זאָנסט האָט זיך דער איבערזעצער געהאלטען אזוי טריי, צום אָריגינאל ווי מעגליך.

איד. סאָצ. ביבליאָט.

234 East Broadway, New York.

רעדע צום ערשטען
באזעלער קאנגרעס

רעדע צום ערשטען ציוניסטישען קאנגרעס אין באזעל

די דעלעגירטע פון די פערשיעדענע לענדער וועלען פאר איך שילדערן אין דעטאל די לאגע פון אונזערע ברידער אין די פערשידענע מדינות. איניגע פון די בעריכטען האב איך געהאט פאר מיר, אנדערע ניט. אבער אויך פון די לענדער, איבער וועלכע איך האב ניט ערפאהרען פון מיינע מיטארבייטער, ווייס איך עטוואס, טיילווייז פון מיינע אייגענע ערפאהרונגען, טיילווייז פון אנדערע קוועלען, און דעריבער מעג איך עס אפשר אהן גאוה אונטערנעהמען צו געבען אן אלגעמיינעם בילד פון די לאגע פון דער יודענהייט אם ענדע פון 19טען יאהרהונדערט.

אט דאס בילד קען געמאלט ווערען פון אונגעפעהר איין איינציגען פארב. אומעטום, וואו אידען וואוינען צווישען די פעלקער איינגערמאסען אין א גרעסערען צאהל, הערשט א אידישע נויטה. עס איז ניט די דורכשניטס־נויטה, דער גורל פון דער מענשהייט אויף דער וועלט, א גורל וואס קען ווארשיינליך ניט געענדערט ווערען. עס איז א בעזונדערע נויטה, וועלכע די אידען ליידען ניט אלס מענשען נאר אלס אידען, און פון וועלכע זיי וואלטען געקאנט זיין פריי ווען זיי וואלטען קיין אידען ניט געוועזן.

די אידישע נויטה האט צוויי פארמען, איינע א מאטעריעלע און איינע א מאראלע. אין מזרח אייראפא, אין צפון אפריקא און אין מערב אזיען, גראדע אין די געגענדען, ווי עס האלטען זיך אויף די אונגעהייערע מעהרהייט, ווארשיינליך ניין צעהנטעל, פון אלע אידען, קאן די אידישע נויטה פערשטאנען ווערען בוכשטעבליך. עס איז א טעגליכעם קערפערליכעם ליידען ; א מורא האבען פאר

דעם קומענדיגען טאָג; אַ מורא׳דיגער קאַמפּף כדי צו ערהאַלטען דאָס נאַקעטע לעבען. אין מערב אייראָפּא איז דער קאַמפּף פאַר עקזיסטענץ עטוואָס לייכטער פאַר די אידען, הגם עס ווייזט זיך איצט אַ נייגונג איהם ווידער צו מאַכען שווערער פאַר זיי. די פראַגע פון ברויט און דירה, פון זיכערהייט פון לעבען מאַטערט זיי ווייניגער. דאָ איז די נויטה אַ מאָראַלע. זי בעשטעהט אין די טעגליכע קרענקונג פון דעם זעלבסטגעפיהל און עהרענגעפיהל. זי בעשטעהט אין די גראָבע אונטערדריקונג פון דעם דראַנג נאָך גייסטיגע בעפרידיגונגען, צו וועלכע קיין ניט איד איז ניט גע־נויטיגט זיך צו ענטזאַגען פון צו שטרעבען.

אין רוסלאַנד, וואו די אידישע בעפעלקערונג בעטרעפט אי־בער פינף מיליאָן און וואָס איז די היים פון אונגעפעהר אַ העלפט פון אַלע אידען, זיינען אונזערע ברידער אונטערגעוואָרפען אונ־טער געוויסע געזעצליכע בעשרענקונגען. נאָר איין קליינע אידישע סעקטע, די קאַראַאימען, געניסט דאָס זעלבע רעכט ווי די קריסט־ליכע אונטערטהאַנען פון דעם צאַר. די איבעריגע אידען זיינען פערבאָטען צו וואוינען אין אַ גרויסען טייל פון דער מדינה. נאָר געוויסע קאַטעגאָריע אידען, ווי סוחרים פון דער ערסטער גילדע, בע־זיצער פון אַקאַדעמישע טיטולען א. ז. וו. זיינען ערלויבט פריי צו וואוינען איבעראַל. אָבער כדי צו געהערען צו דעם קלאַס פון גילדע סוחרים, מוז מען זיין רייך, און דאָס זיינען נור אייניגע רוסישע אידען, און אַקאַדעמישע טיטולען קענען זיך אויך זעהר ווייניג רוסישע אידען ערווערבען, ווייל די מיטעל־שולען און די אוניווערסיטעטען פון דער רעגיערונג לאָזען צו זעהר אַ בעשרענקטע צאָהל פון די אידען, און אויסלענדישע דיפּלאָמען גיבען קיין גע־זעצליכעס רעכט. די רוסישע אידען זיינען פערבאָטען צו האָבען געוויסע בעשעפטיגונגען, וועלכע שטעהען פריי פאַר דעם ניט־אידען. אָט די אונגליקליכע מענשען זיינען צוזאַמענגעפּרעסט אין אייניגע גובערניעס, וואו זיי האָבען ניט קיין געלעגענהייט צו ענטוויקלען זייערע פעהיגקייטען און זייער גוטען ווילען. די בילדונגס קוועלען פון דער רעגיערונג פליסען פאַר זיי זעהר קאַרג און אייגענע קענען

זיי זיך ניט ערווערבען, ווייל זיי זיינען צו אָרעם. ווער עס קען וואנדערט אויס, כדי צו געפינען אין דער פרעמד די לופט און ליכט, וואָס מען האָט זיי ענטזאגט אין דער היים. ווער עס איז ניט גענוג יונג אָדער מוטהיג דערצו, דער בלייבט אין זיין עלענד און געהט אונטער גייסטיג, מאָראליש און פיזיש.

פון רומעניען, מיט איהר פערטיל מיליאָן אידען הערען מיר אז אונזערע ברידער זיינען דאָרטען אויך אָהן רעכט. זיי מעגען וואוינען נאָר אין די שטעדט; זיי ליגען אין די הענד פו די נידע־ריגסטע בעאמטע; זיינען אין געפאהר געראובט און געמאָרדעט צו ווערען פון דעם המון, און זיינען אין די ערגסטע עקאָנאָמישע פער־העלטניסע. אונזער רומענישער בעריכט געבער שעצט אָפּ די צאָהל פון די וואָס זיינען אין גאנצען אָהן מיטלען אויף א העלפט פון אלע רומענישע אידען.

שרעקליך איז דער צושטאנד וואָס אונזער גאליציאנישער בע־ריכטגעבער דעקט אויף פאַר אונז. פו די 772.000 אידען פון גא־ליציען זיינען, לויט נאָך די ציפערן פון דר. זאליז, 70 פראָצענט בוכשטעבליך בעטלער, וועלכע שטרעקען אויס די האנד פאר א נדבה, נאַטירליך מייסטענס עס ניט צו קריגען. די איבריגע איינ־צעלהייטען פון זיין בעריכט וויל איך אייך דאָ ניט געבען פאר איהם, ווייל איך וויל אין אייך ניט ערוועקען צוויי מאָל דעם שווי־דער וואָס דער בעריכט וועט אייך געבען.

פאר די פערהעלטניסע פון מערב עסטרייך מיט זיינע אונגע־פעהר 400.000 אידען, זיינען די ציפערן פון דר. מינץ כאראקטער־ריסטיש, וואו ער ווייזט אז פון די 25000 אידישע פאמיליען אין וויען זיינען 15000 בעפרייט פון די געמיינדע שטייער צוליעב זייער אָרימקייט. פון די איבריגע 10.000 זיינען 70 פראָצענט בע־שטייערט מיט דעם נידריגסטען ציפער. אָבער אויך פון אָט די קאטעגאָריע זיינען דריי פערטיל ניט אימשטאנד צו ערפילען זייער שטייער חוב. דער געשריבענער געזעץ קען אין עסטרייך ניט קיין אונטערשייד צווישען איד און קריסט. אָבער די עפענטליכע מעכטע בעהאנדלען דעם געזעץ אזוי קיהל ווי א טויטען בוכשטאב און די

עפענטליכע מיינונג לייגט ווידער ארויף אויף די אידען דעם חרם וואס דער געזעצגעבער האט ארונטערגענומען פון זיי. אט דער גע־ועלשאפטליכער חרם מאכט שווער פאר דעם אידען זיך צו ערווער־בען א שטיקעל ברויט און קאן נאך אין דער נאהנטער צוקונפט עס אין גאנצען אונמעגליך מאכען פאר איהם.

פון בולגאריען קלינגט אריבער צו אונז דערזעלבער יאמער געשריי: א היפאקריטישער געזעץ, וואס וויים פון קיין אונטערשייד ניט פון רעכט צוליעב פערשיעדענהייט פון גלויבען, וועלכען די בע־אמטע מאכען אבער אוועק אונטער׳ן האנד; א שנאה אין אלע קריי־זען וואס שרעקט צוריק איבעראל דעם אידען; נויט און עלענד אהן האפנונג אויף פערבעסערונג ביי די גרעסטע מעהרהייט פון די אי־דען.

אין אונגארן קלאגען די אידען ניט. זיי זיינען אין פולען בע־זיץ פון אלע בירגערעכט; זיי מעגען ארבייטען און ערווערבען און זייער עקאנאמישע לאגע ווערט גינסטיגער. אט דער גליקליכער צושטאנד דויערט אבער נאך ניט לאנג גענוג צו מאכען מעגליך פאר דער מעהרהייט אידען אז זיי זאלען זיך קענען ארויפארבייר־טען פון די טיפסטע ארעמקייט, און דעריבער זיינען די מייסטע אידען אין אונגארען נאך ניט געקומען אפילו צו אנ׳אנפאנג פון א בעקוועמעם לעבען. אויסער דעם פערזיכערן די וואס וויסען די פערהעלטעניסע אז אפילו אין אונגארן ליגט די שנאה צום אידען פערבארגען אונטער אן אויבערסטען צודעק און אז זי וועט אויס־ברעכען מיט שטורם ביי דער ערשטער געלעגענהייט.

די 150.000 אידען אין מאראקא און די אידען אין פערזיען, וואס זייער צאהל איז מיר ניט בעקאנט, מוז איך פערנאכלעסיגען. אט די אונגליקליכע זיינען אפילו ניט בכח צו קעמפפען געגען זייער עלענד. זיי ליידען עס מיט א טעמפען יאוש, זיי קלאגען ניט און זיי ציהען אונזער אויפמערקזאמקייט אויף זיך נאר ווען דער המון ברעכט זיך אריין אין זייער געהעטא און רויבט, שענדעט, און מארדעט.

די לענדער, וואס איך האב אייך דא אנגערופען מיט די נע־

מען, בעשטימען דעם גורל פון פיעל מעהר ווי זיבען מיליאָן אידען. זיי אלע, מיט אויסנאמע פון אונגארן דריקען ארונטער די אידען, דורך רעכט בעשריינקונג און אמטליכע אָדער געזעלשאפטליכע אָב־נייגונג, צום שטאנד פון פּראָלעטאריער און פּראָפעסיאָנעלע בעט־לער, ניט געבענדיג זיי אפילו די האָפנונג זיך צו ערהויבען, דורך די אנשטרענגונג פון דעם יחיד אָדער דעם כלל, איבער אָט די עקאָנאָמישע מדרגה.

די „געוויסע" פּראקטישע לייט וואָס ענטזאגען זיך פון אלע „אונפּרוכטבארע חלומות" און ווענדען אָן זייער שטרעבען אויף דאָס וואָס ליעגט נאָהענט פון זיי, אויף וואָס זיי קענען דערגרייכען, זיינען אין דער מיינונג אז ווען מען וועט אפּנעמען די רעכטס־בעשריינקונג, וועט דאָס העלפען די אידען פון מזרח אייראָפּא ארויסרייסען זיך פון זייער עלענד. גאַליציען איז אימשטאנד צו בע־וויזען די אונריכטיגקייט פון אָט דער מיינונג. און ניט גאַליציען אליין. די רפואה פון געזעצליכע עמאנציפאציאָן איז פּרובירט געוואָ־רען אין אלע מדינות פון דער העכסטער מדרגה פון קולטור. לאָמיר זעהן וואָס דער עקספּערימענט לערנט אונז.

די אידען פון מערב אייראָפּא זיינען ניט אונטערגעוואָרפען אונטער קיינע געזעץ בעשריינקונג. זיי מעגען זיך פריי בעוועגען און ענטוויקלען ווי אלע זייערע ניט אידישע לאנדסלייט. די עקאָנאָמישע רעזולטאטען פון אָט דער פרייהייט פון בעוועגונג זיינען אויך געווען אָהן ספק די גינסטיגסטע. די אידישע ראסענאייי־גענשאפטען פון פלייסיגקייט, געדולד, ניכטערקייט, און שפּאר־זאמקייט האָבען געהאט די ווירקונג אז דער אידישער פּראָלעטאריאט איז דאָרטען פיעל פערקלענערט געוואָרען, און אין אנדערע לענ־דער וואָלט ער אין גאנצען פערשוואונדען געוואָרען ווען ער וואָלט ניט גענעהרט געוואָרען דורך אידישע איינוואנדערונג פון די מזרח לענדער. די עמאנציפּירטע אידען פון דער וועסט שטעלען זיך אויף א גוטען מעמד פערהעלטניסמעסיג שנעל. יע־דענפאלס נעמט דאָס טעגליכע קעמפּפען פאר די שטיקעל ברויט ניט אָן אזא שווידערליכע פאָרמע ווי אין רוסלאנד, רומעניען, און

גאַליציען. אָבער אונטער אָט די אידען וואַקסט ארויס אַנאַנדער אידישע נויט: די מאָראַלע..

דער מערב איד האָט ברויט, אָבער אויף ברויט אליין לעבט מען אויך ניט. דער מערב איד איז כמעט קיינמאָל נישט אין נעד־פאַהר מיט זיין לייב און לעבען, פאַר דעם המון; אָבער די קער־פערליכע וואונדען זיינען ניט די איינציגע וועלכע שמערצען און דורך וועלכע מען בעקומט בלוט פערגיפטונג. דער מערב איד האָט אויסגעטייטשט די עמאנציפּאציאָן אלס א ווירקליכע בעפרייאונג און האָט זיך געאיילט אונטערצוציהען דעם סך הכל דערפון. די פעלקער ציינען איהם אז ער האָט אונרעכט, צו זיין אזוי הערצליך לאָגיש .דאָס געזעץ בויט גרויסמוטיג אויף די טעאָריע פון גלייכ־בערעכטיגונג. רעגיערונג און געזעלשאפט פּראקטיצירען א גלייכ־בערעכטיגונג, וואָס מאכט די טעאָריע צו שאנדע, אזוי ווי די ערוועהלונג פון סאנכא פאנצא פאַר די גלענצענדע שטעלע פון וויצע־קעניג פאַר דעם אינזעל באראטאריא. דער איד זאָגט נאאיוו: „איך בין אַ מענש, און קיין זאך וואָס איז מענשליך איז פרעמד פאַר מיר“. דער ענטפער קלינגט אָבער אריבער צו איהם: „לאָז צו־רוה, דיין מענשליכקייט קען מען אויסנוצען נאָר מיט פּארזיכט; עס פעהלט דיר דער ריכטיגער בעגריף פון עהרע, דער געפיהל פון פליכט, די מאָראל, די ליעבע צום פאטערלאנד, דער אידעאליזם, און מיר מוזען דיר דעריבער האלטען פון דער וויטען פון אלץ וואָס פאָדערט אין פאָראוים אָט די מעלות“.

מען האָט קיינמאָל ניט פּרובירט צו בעגרינדען אָט די שרעק־ליכע בעשולדיגונגען אויף פאקטען. העכסטענס ווערט דאָ אָדער דאָרטען מיט טריאומפף אָנגעוויזען אויף אנאיינצעלנעם אידען, אנ׳אויסוואורף פון זיין פאָלק און פון דער מענשהייט און אזא איינ־צעלנער פאל ווערט געמאכט אלגעמיין, הגם אזא פּראָצעס איז אין גאַנצען געגען אַלע כללים פון ריכטיגען דענקען און ציהען די ריכ־טיגע שליסע. אָבער דאָס איז פּסיכאָלאָגיש גוט בעגרינדעט. עס איז די געוואָהנהייט פון מענשליכען בעוואוסטזיין, אויסצוגעפי־נען בעגרינדונגען וואָס שיינען צו זיין פערנינפטיג פאַר פאראור־

טיילע וואָס דער געפיהל האָט אין מענשען פריהער אויפגעוועקט. די פאָלקס קלוגקייט האָט שוין לאַנג געוואוסט פון אָט דעם פסי־כאָלאָגישען געזעץ און האָט עס אויסגעדריקט אויף איהר איינ־פאַכען אופן אין זעהר אַנ־אויסדרוקספאָלע פאָרמע: „ווען מען וויל דערטרינקען אַ הונד", זאָגט דאָס שפּריכוואָרט, „בעהויפּטעט מען אַז ער איז משוגע". מען טראַכט אויס אויף דעם אידען אַלערליי הטאים, ווייל מען וויל זיך גופא בעווייזען אַז מען איז גערעכט וואָס מען האַסט איהם. אָבער די הויפּטזאַכע איז אַז מען האַסט דעם אידען.

איך מוז דאָס שמערצליכע וואָרט ארויסזאָגען: די פעלקער, וואָס האָבען עמאַנציפּירט די אידען, האָבען געהאַט אַ טעות אין זיך גופא. כדי אַז די עמאַנציפּאַציאָן זאָל ווירקען מיט איהר גאַנצען קראַפט, האָט זי צוערשט געדאַרפט דורכגעפיהרט ווערען אין גע־פיהל, איידער זי איז געוואָרען אויסגעדריקט אין געזעץ. דאָס איז אָבער דער פאַל ניט געווען. דער פאַל איז געווען גראָדע פאַר־קעהרט. די געשיכטע פון די אידישע עמאַנציפּאַציאָן איז איינע פון די מערקווירדיגסטע שטיקער געשיכטע פון דעם אייראָפּייאַי־שען דיינקען. די אידישע עמאַנציפּאַציאָן איז ניט דער רעזולטאַט פון איינזעהן אַז מען האָט שווער פערשולדיגט געגען אַ פאָלק, אַז מען האָט איהם אָנגעטהאָן עטוואָס שרעקליכעס און אַז עס איז שוין צייט גוט צו מאַכען דעם טויזענדיעהריגען אונרעכט. זי איז נאָר געווען דער רעזולטאַט פון דעם גראַדליניגען געאָמעטרישען דיינקען פון דעם פראַנצויזישען ראַציאָנאַליזם פון 18טען יאָהר־הונדערט. דיעזער ראַציאָנאַליזם האָט זיך אויפגעבויט בלויז אויף לאָגיק, ניט נעמענדיג אין אַנבעטראַכט די לעבעדיגע געפיהלען, און האָט זיך איינגעעקשנ'ט אַז ער מוז איינפיהרען די בעגריפע פון ריינעם שכל אַליין אין דער וועלט פון ווירקליכקייט „בעסער זאָ־לען די קאָלאָניען חרוב ווערען איידער אַ פּרינציפּ", לויטעט דער בעקאַנטער אויסגעשריי, וואָס בעווייזט די אַנווענדונג פון דער ראַ־ציאָנאַליסטישער מעטאָדע אויף די פּאָליטיק. די אידישע עמאַנצי־פּאַציאָן שטעלט פאָר נאָך אַנאַויטאָמאַטישע אָנווענדונג פון

דער ראציאָנאַליסטישער מעטהאָדע. די פילאָזאָפיע פון רוסא און די ענציקלאָפעדיסטען האָט געפיהרט צו די ערקלעהרונג פון מענשענרעכט. פון די ערקלעהרונג פון מענשענרעכטע האָט די טרוקענע לאָגיק פון די מענער פון דער גרויסע רעוואָלוציאָן ארויסגעדרונגען די אידישע עמאנציפאציאָן. זיי האָבען אוועקגעשטעלט א פערגלייכונג וואָס האלט אויף די כללים פון לאָגיק: יעדער מענש האָט פון נאטור בעשטימטע רעכט די אידען זיינען מענשען; דעריבער האָבען די אידען פון דער נאטור מענשענרעכט. און אויף דעם אופן איז די גלייכבערעכטיגונג פון די אידען פראָקלאמירט געוואָרען אין פראנקרייך, ניט אלס א רעזולטאט פון ברידערליכע געפיהלען פאר אידען, נאָר ווייל די לאָגיק האָט אזוי געפאָדערט. דער פאָלקסגעפיהל האָט זיך אפילו אנטקעגען געשטעלט, אָבער די פילאָזאָפיע פון דער רעוואָלוציאָן האָט געהייסען שטעלען די פרינציפען העכער פאר דעם געפיהל. איך בעט אום ענטשולדיגונג פאר דעם אויסדרוק, וואָס שליסט ניט איין אין זיך קיין אונדאנקבארקייט: די מענער פון 1792 האָבען אונז עמאנציפירט אויס פרינציפיענרייטעריי.

די איבריגע מערב אייראָפא האָבען נאָכגעאהמט דעם ביישפיעל פון פראנקרייך, ווידער ניט אונטער דעם דרוק פון געפיהל, נאָר ווייל די ציוויליזירטע פעלקער האָבען געפיהלט א סאָרט גייסטיגע נויטיגקייט זיך צו ערווערבען די געוויסען פון דער גרויסער רעוואָלוציאָן. אזוי ווי די פראנקרייך פון דער רעוואָלוציאָן האָט געגעבען דער וועלט דעם מעטרישען סיסטעם פון מאס און געוויכט, אזוי האָט זי אויך געשאפען א סאָרט גייסטיגען אורמעטער, וועלכען די איבריגע פעלקער האָבען, ווילענדיג אָדער ניט ווילענדיג, אָנגענומען אלס נאָרמאַלמאס פון זייער גייסטיגען צושטאנד. א לאנד וואָס האָט בעהויפטעט צו שטעהן אויף דער הויך פון דער ציוויליזאציאָן, האָט געמוזט בעזיצען געוויסע אינסטיטוציאָן וועלכע זיינען געשאפען, איבערגענומען, אָדער ענטוויקעלט געוואָרען פון דער גרויסער רעוואָלוציאָן, אזוי ווי, פאָלקספערטרעטונג, פרעספרייהייט, געשוואָרענע ריכטער, א. ז. וו. די אידישע עמאנציפאצ־

יאָן איז אויך געווען איינע פון אָט די אונפערמיידליכע אינסטי־טוציאָנען פון א הויכגעבילדעטע הויזליכע איינאָרדנונג פון דער מדינה, אזוי ווי צום ביישפיעל, די פיאנא, וואָס טאָר ניט פעהלען אין זאל, אפילו ווען קיין מיטגליד פון דער פאמיליע שפיעלט ניט קיין פיאנא. אויף אזא אופן זיינען די אידען פון מערב אייראָפא עמאנציפירט געוואָרען, ניט דורך אנאונערליכען דרוק, נאָר דורך נאָכאהמונג פון א פאָליטישע מאָדע, ניט ווייל די פעלקער האָבען געהאט בעשלאָסען צו געבען די אידען א ברודער־האנד, נאָר ווייל די פיהרענדע גייסטער האָבען געהאט אנערקענט א געוויסען אייראָפיאישען ציוויליזאציאָנס אידעאל, וואָס האָט אויך געפאָדערט אז די אידען זאָלען אויך שטעהן אין דעם געזעץ־בוך. נור אויף איין לאנד אליין קאָן דאָס ניט אנגעווענדעט ווערען, דאָס איז ענגלאנד. דאָס ענגלישע פאָלק לאָזט זיך ניט ארויפנויטיגען זיין פאָרטשריט פון דרויסען. עס ענטוויקעלט איהם פון זיין אינערן. אין ענגלאנד איז די אידישע עמאנציפאציאָן אן אמת. זי איז ניט בלויז געשריבען, זי ווערט דורכגעלעבט. זי איז שוין לאנג צוריק געווען דורכגעפהירט אין גייסט, ווען זי איז בעשטעטיגט געוואָרען אויסדריקליך פון געזעץ. צוליעב רעספעקט פאר די טראדיציאָן, האָט מען זיך נאָך געשייט אין ענגלאנד פאָרמאל ארויפצונעמען די געזעצליכע בע־שריינקונגען פון די „נאָן־קאנפארמיסטען" (אנדערש גלויביגע), ווען די ענגלענדער האָבען אין לעבען שוין זייט א מענשענאלטער גע־זעלשאפטליך ניט געמאכט קיין אונטערשייד צווישען קריסט און אידען. א גרויס פאָלק מיט א רייכען גייסטעס לעבען לאָזט זיך נאטירליך ניט אויסשליסען פון ק י י ן גייסטיגע שטרעמונג, ווי אויך פון קיין גייסטיגען טעות, פון דער צייט, און דארום קאָן מען אויך אין ענגלאנד בעמערקען דעם אנטיסעמיטיזם אין פעראיינ־צעלטע פעלע. אָבער דער אנטיסעמיטיזם האָט דאָרטען נאָר די בע־דייטונג פון אנאכאהמונג פון דער מאָדע אויף דעם קאנטינענט, א מאָדע וואָס ווערט געטראָגען פון נארישע פראנטען און דאנדים מיט וועלכע זיי פיינען זיך אויס אלס דאָס נייעסטע געבראכט פון דער פרעמד, אלס א זאך וואָס ווייזט כלומרשט פארנעמליכקייט.

אין אלגעמיין וועט איהר געפינען אז דער בעריכט פון הערר דע האאז איבער די לאגע פון די אידען אין ענגלאנד, וואס איז אזוי רייך אין צאהלען און פאקטען, גיט מעהר טרויסט ווי די אנדערע בעריכטען וואס מען וועט אייך דא פארלעזען.

די עמאנציפאציאן האט אין גאנצען געענדערט די נאטור פון דעם אידען און האט איהם געמאכט פאר אן אנדער בעשעפניס. דער רעכטלאזער איד פון פאר דער עמאנציפאציאנסצייט איז געווען א פרעמדער אונטער די פעלקער, אבער ער האט קיין אויגענבליק ניט געדיינקט צו פראטעסטירען געגען דעם פאקט. ער האט געפיהלט אין גאנצען אלס א פערזאן וואס געהערט צו א בעזונדער פאלק, וואס האט גאר ניט צו טאן מיט די איבריגע איינוואהנער. ער האט ניט ליעב געהאט די געלע לאטע וואס ער האט געמוזט טראגען אויף זיין מאנטעל, ווייל דאס איז געווען א רעגיערונגס אויפפאדערונג, פאר דעם המון, איהם גראב צו בעהאנדלען, וואס האט די בעהאנדלונג אפיציעל גערעכטפערטיגט אין פאראוים. פריוויליג אבער האט דער איד בולט געמאכט זיין אבגעזונדערטקייט פיעל מעהר, ווי די געלע לאטע האט דאס געקאנט טאן. וואו די בעאמטע האבען איהם ניט איינגעמויערט אין א גהעטטא, האט ער זיך אליין אויסגעבויט א גהעטטא. מיט זיינע אייגענע ברידער האט ער געוואלט וואוינען צוזאמען, מיט די קריסטען האט ער געוואלט האבען נאר געשעפטליכע בעציהונגען. אין דאס ווארט גהעטטא הערט זיך היינטצוטאג דער קלאנג פון שאנדע און ערנידריגונג. דער וואס שטודירט אבער די פעלקערפסיכאלאגיע און די נאציאנאלע מנהגים זעהט אז מיט וואס פאר א כונה די גהעטטא איז געשאפען געווארען פון די קריסטען, איז ביי די אמאליגע אידען ניט בעטראכט געווארען אלס א תפיסה נאר אלס אן עיר מקלט. עס שטימט איין מיט דעם היסטארישען אמת ווען מיר זאגען אז נאר די גהעטא האט געגעבען אונזער פאלק די מעגליכקייט איבערצולעבען די שרעקליכע רדיפות פון מיטעלאלטער. אין די גהעטא האט דער איד געוואוינט אין זיין אייגענעם וועלט, זי איז פאר איהם געווען א זיכערע היים, וואס האט פאר איהם געהאט די גייסטיגע

און מאָראַלישע בעדייטונג פון א פאטערלאנד. אָט דאָ זיינען געווען די חברים ביי וועמען מען האָט געוואָלט אויסנעמען און ביי וועמען מען האָט דאָס געקאָנט טהאָן. אָט דאָ איז געווען די עפענטליכע מיינונג פון וועלכער דער עהרגייץ האָט געזוכט אנערקענט צו ווערען און וואָס איהר פעראכטונג אָדער אונווילען איז געווען די שטראָף פון שלעכטע אויפפיהרונג. אָט דאָ זיינען אָפּגעשעצט געוואָרען אלע ספּעציפיש אידישע אייגענשאפטען און דורך זייער ענטוויקלונג האָט מען געקאָנט דערגרייכען די בעוואונדערונג וואָס איז א שטאַרקע טרייב־קראפט פאר דער מענשליכער נשמה. וואָס האָט זיי געארט אז אויסער דער גהעטטא האָט מען פעראכטעט וואָס מען האָט געלויבט אין דער גהעטטא? מען האָט זיך ווייניג געקימערט וועגען דער מיינונג פון די וואָס שטעהען אין דרויסען, ווייל דאָס איז געווען דער מיינונג פון אונוויסענדע פיינד. מען האָט געשטרעבט צו געפעלען די אייגענע ברידער, און אָט דער געפעלען פון די ברידער איז געווען א וויכטיגער לעבענסאינהאלט. אָט אזוי האָבען די גהעטטא אידען געלעבט א פולען מאָראלישען און גייסטיגען לעבען. זייער אויסערע לאגע איז געווען אונזיכער, אָפט אין גרויס געפאהר, אינערליך אָבער האָבען זיי דערגרייכט צו אנאלזייטיגע פערנאנדערשפּילונג פון זייערע אייגענטימליכקייטען און האָבען קיין צושפּאלטענקייט אין דעם ניט געהאט. זיי זיינען געווען הארמאָנישע מענשען, וואָס האָט זיי ניט געפעהלט קיין עלעמענט פון א נאָרמאלע עקזיסטענץ, פון א געזעלשאפטסמענש. זיי האָבען אויך אינסטינקטיוו געפיהלט די גאנצע בעדייטונג פון דער גהעטטא פאר זייער אינערליכען לעבען, און זיי האָבען געהאט נאָר איין זאָרג צו זיכערן זיין עקזיסטענץ דורך אנאונזיכטבארע וואנד, וועלכע איז געווען נאָך פיעל דיקער און העכער ווי דער זיכטבארע שטיינערנער מויער וואָס האָט זיי אָנגעשלאָסען. אלע אידישע מנהגים און געוואוינהייטען האָבען אונבעוואוסט געשטרעבט נאָך איין צוועק: אויפצוהאלטען דאָס יודענטהום דורך אָפּזונדערונג פון די פעלקער, צו פערשטארקען דעם געפיהל פון כל ישראל חברים, תמיד פאָרצוהאלטען פאר דעם איינצעלנעם אידען, אז ער וועט

זיך פערלירען און אונטערגעהן ווען ער וועט אויפגעבען זיינע איי־גענטימליכקייטען. אָט דער אָבזונדערונגס דראנג איז געווען דער מקור פון די מייסטען געזעצע, וואָס האָבען זיך צוגעדעקט פאר דעם געוואוינליכען אידען מיט דעם בעגריף פון דער רעליגיאָן גופא, און ער האָט אויפגעהאלטען אויף אנדערע, ריין אויסערליכע און צופעליגע צייכענס פון אונטערשיידונג אין קליידער און אויפפיהרונג. דער קאפטאן, די פאות, דער שטריימעל, דער זשארגאָן האָבען גאָר נישט צו טאָן מיט רעליגיאָן. די אידען האָבען געקוקט מיט חשד אויף דעם ברודער וואָס האָט זיך אייראָפעאיש געקליידעט און וואָס האָט ריכטיג גערעדט אירגענד וועלכע אייראָפייאישע שפראך, ווייל זיי האָבען דאָס בעטראכט אלס אָנפאנג פון דערווייטערונג פון דער רעליגיאָן.

אָט דאָס איז געווען די פסיכאָלאָגיע פון דעם גהעטטא אידען. דאַן איז געקומען די עמאנציפאציאָן. דאָס געזעץ האָט פערזיכערט דעם אידען אז ער איז א פולער בירגער פון זיין געבורטסלאנד. ער האָט אויך געהאט א געוויסע פסיכאָלאָגישע ווירקונג אויף די וואָס האָבען געגעבען אָט דעם געזעץ און האָט פערורזאכט אין זיין „האָניג מאָנאַט“ געוויסע צערטליכע אויסדריקע פון געפיהל פון דער קריסטליכער זייט, וואָס האָבען ערקלערט דעם געזעץ מיט הערצליכע ווארמקייט. דער איד האָט זיך געאיילט אין זיין שכרות אָפצוברעכען אלע בריקען הינטער זיך. איצט האָט ער בעקומען אנ־אנדער היים, ער דארף שוין ניט מעהר די גהעטטא ער האָט שוין אנדערע אָן ווענען זיך אָנצושליסען, ער דארף זיך שוין מעהר ניט טוליען צו זיינע ברידער און רעליגיאָן. זיין אינסטינקט פון זעלבסטאויפהאלטונג האָט זיך באלד און אין גאנצען צוגעפאסט צו די נייע לעבענסבעדינגונגען. פריהער האָט אָט דער אינסטינקט דיק־טירט די שארפסטע אָפזונדערונג; איצט שטרעבט ער נאָך אויסער־ליכע דערנעהטערונג און עהנליך ווערען. אנשטאט רעטענדע קאָנט־ראסטען איז געקומען פערניכטענדע נאכאהמונג. איין אָדער צוויי דורות לאנג, לויט נאָך די לאנד, מיט אן איבערראשענדען גוטען ערפאָלג. דער איד האָט געמעגט גלויבען אז ער איז שוין א

דייטש, א פראנצויז, איטאליענער, א.אז. וו., אזוי ווי יעדער אנ־דערער פון זיינע לאנדסלייט, און ער האט געשעפט פון דעמזעלבען מקור פון פאלק ווי זיי, די פולע מאס פון אלגעמיינעם לעבען, וואס איז אבסאלוט נויטיג צו דער ענטוויקלונג פון דעם יחיד.

דאן, אבער, נאך א שלאף פון 30 ביז 60 יאהר, האט, פאר א צוויי צעהנדליג יאהר צוריק, ווידער אויסגעבראכען דער אנטי־סעמיטיזם אין וועסט אייראפא פון דער טיעפענים פון דער פאלקס נשמה און האט אויפגעדעקט פאר די אויגען פון דעם ערשראקענעם אידען זיין אמתע לאגע, וואס ער האט שוין מעהר ניט געהאט גע־זעהען. ער האט נאך אלץ געמענט מיטשטימען ביי די וואהלען פון די פאלקס־פערטרעטער, אבער ער האט זיך געפונען אויסגעשלאָ־סען, אויף אן איידעלען אדער גראבען אופן, פון די פעראיינען און די פערזאמלונגען פון זיינע קריסטליכע לאנדסלייט. ער האט נאך אלץ געהאט דאס רעכט פון פרייע בעוועגונג, אבער איבעראל האט ער זיך אנגעשלאגען אן אויפשריפט, וואס האבען איהם אנ־געוויזען : "דער איינטריט איז פערבאטען פאר אידען". ער האט נאך אלץ געהאט דאס רעכט צו ערפילען אלע חובות פון א ביר־גער, אבער די רעכטע, וואס גייען ווייטער ווי דאס שטימרעכט, די איידעלערע רעכטע, וואס געהערען צו טאלאנט און טיכטיגקייט, אט די רעכטע האט מען איהם שארף ענטזאגט.

דאס איז די היינטיגע לאגע פון דעם עמאנציפירטען אידען אין מערב אייראפא. זיין אידישע אייגענטימליכקייטען האט ער אויפגעגעבען, און די פעלקער ערקלערען איהם אז ער האט זיך ניט ערווארבען זייערע אייגענטימליכקייטען. ער אנטלויפט פון זיינע אייגענע ברידער, ווייל דער אנטיסעמיטיזם האט ערוועקט אן עקעל אין איהם נעגען זיי, און זיינע לאנדסלייט שטויסען איהם צוריק, ווען ער פרובירט זיך דערנעהנטערען צו זיי. די היים פון דער געטא האט ער פערלארען, די געבורטס־לאנד ענטזאגט זיך צו זיין זיין היים. ער האט ניט קיין באדען אונטער זיינע פיס און ער האט ניט קיין פערבינדונג מיט א כלל, וואו ער זאל זיך קענען אריינפאסען אלס ווילקאמענער מיטגליעד מיט אלע רעכטע. ביי

זיינע קריסטליכע לאַנדסלייט האָט ניט זיין וועזען, ניט זיינע מעשים צו רעכענען אויף גערעכטיגקייט, א פשיטא שוין אויף גוטען ווילען, און מיט די אידישע לאַנדסלייט האָט ער פערלאָרען זיין צוזאַמענהאַנג. ער פיהלט אז די וועלט איז קידער־ווידער מיט איהם און ער זעהט ניט קיין שטעלע, וואו ער זאָל קענען געפינען א ווארימע אויפנאַהמע, ווען ער זוכט איהר און בייִנקט נאָך איהר.

דאָס איז די מאָראַלישע אידישע נויט, וואָס איז ביטערער ווי די קערפערליכע, ווייל זי בעריהרט העכער דיפערענצירטע, שטאָלצערע, פיינער פיהלענדע מענשען. דער עמאַנציפירטער איד איז אונזיכער אין זיינע בעציהונגען צו זיינע נעבענמענשען, ענגסטליך אין דער בעריהרונג מיט אונבעקאַנטע, און קוקט מיט חשד אפילו אויף די בעהאַלטענע געפיהלען פון זיינע פריינד. ער פערברויכט זיינע בעסטע קרעפטען צו אונטערדריקען און אויסצוראָטען, אָדער, וועניגסטענס, פיינליך צו בעהאַלטען זיין איך, ווייל ער האָט מורא טאָמער וועט אָט דער איך דערקענט ווערען אלס אידיש, און ער האָט קיינמאָל ניט די לוסט זיך ארויסצוגעבען אין גאַנצען ווי ער איז, צו זיין ער גופא, ווי ער איז אין יעדען געדאַנקען און געפיהל, אין יעדען טאָן פון זיין שטימע, אין יעדע בעוועגונג פון זיין אויג. אינערליך ווערט ער פערקריפעלט, אויסערליך ווערט ער — אונעכט און דורך דעם לעכערליך און אפשטויסענד פאר דעם העכער געשטימטען עסטעטישען מענשען ווי יעדער ניט־אמת.

אלע בעסערע אידען פון מערב אייראָפּא קרעכצען אונטער אָט די נויט און זוכען פערבעסערונג און רעטונג. זיי האָבען ניט מעהר דעם גלויבען וואָס גיט געדולד צוליידען און צו דערקענען דאָ די האַנד פון גאָט וואָס שטראָפט אבער ליעבט אויך. זיי האָבען ניט מעהר די האָפנונג אז משיח וועט קומען, און וועט זיי דורך א נס דערהויבען צו גדולה. אַנדערע זוכען זיך צו ראַטעווען דורך דעם, וואָס זיי ענטלויפען פון יודענטהום. דער פאַקט איז, אז דער ראַסען־אַנטיסעמיטיזם, וועלכער לייקענט די ־פערוואַנדלונגס־קראַפט פון דער טבילה, ווייזט ניט קיין שיינעם אויסזיכט פאר אזא רעטונגס־פּלאַן. צווייטענס קען מען גראַדע ניט רעקאָמענדירען

אַט די ענטלויפער, וואָס זענען דאָך מייסטענס ניט־גלויביגע, אַז זיי זאָלען אַריינטרעטען אין קריסטענטום דורך דעם ליגען פון די לעסטערונג פון גאָט. יעדענפאַלס שטעהט אויף אויף דעם אופן אַ נייע סעקטע פון אנוסים, וואָס איז פיעל ערגער ווי די אַלטע. די אַלטע אנוסים האָבען געהאַט אַ אידעאַליסטישען צוג פון געהיימע בענקונג נאָכ׳ן אמת, אַ האַרצברעכענדע נויט פון געוויסען און חרטה און זיי האָבען אָפט געגנוג געזוכט מכפּר צו זיין זייער זינד און זיך צו רייניגען דורך בעוואוסטזיניגע פערגיסונג פון זייער אייגענע בלוט. די נייע אנוסים שיידען זיך פון יודענטהום מיט ערגער און פערביטערונג, אָבער, טיעף אין האַרצען, הגם ניט אַנ־ערקענט פון זיי גופא, טראָגען זיי אַריבער צום קריסטענטום זייער אייגענע ערנידריגונג, זייער אייגענע אונעהרליכקייט, דעם האַס וואָס האָט זיי געצוואונגען צו זייער ליגען. אַ שרעק נעהמט מיר אָן, ווען איך טראַכט וועגען די צוקונפטיגע ענטוויקלונג פון דעם דור פון די נייע אנוסים, וואָס ווערט גייסטיג ניט אָנגעהאַלטען אָהן קיין טראַדיציאָן, וואָס זיין גייסט איז פערגיפטעט דורך די שנאה צו זיין אייגענע ווי צו פרעמדע בלוט, וואָס זיין זעלבסט־אכטונג איז צושטערט דורך דעם בעוואוסטזיין פון אַ פונדאַמענטאַלען לי־גען וואָס שטעהט תמיד פאַר זיינע אויגען.

אַנדערע, ווידער, האָפען, אַז די רפואה וועט קומען פון דעם ציוניזם, וועלכען זיי בעטראַכטען ניט אַלס אַ ערפילונג פון אַ גע־שריעבענע מיטהישע הבטחה, נאָר אַלס אַ וועג צו אַן עקזיסטענץ, וואו דער איד זאָל סוף־כל־סוף געפינען יענע איינפאַכסטע און עלע־מענטאַרסטע לעבענסבעדינגונגען, וואָס זענען זעלבסט־פערשטענד־ליך פאַר יעדען ניט־אידען פון ביידע וועלטען. נעמליך: אַ זי־כערען געזעלשאַפטליכען אנהאַלט, אַ פריינדליכע געמיינשאַפט, די מעגליכקייט צו פערוועגדען אַלע אָרגאַנישע קרעפטען צו די ענט־וויקלונג פון אַן אמת׳ען וועזען, אנשטאָט זיי צו מיסברויכען אויף אַ זעלבסט־צושטערענדעם אופן, כדי צו אונטערדריקען, פערפאַל־שען, אָדער פערמאַסקירען אָט דעם וועזען.

אָט דאָס איז די לאַגע אין וועלכע דאָס אידישע פאָלק גע־

פינט זיך אם ענדע פון 19טען יאהרהונדערט. כדי עס קורץ אויסצודריקען: די אידען זענען אין זייער מעהרהייט א פאלק פון פערהאסטע בעטלער. פלייסיגער און פערנינפטיגער ווי דער דורכשניט פון די איראפייאישע מענשען — שוין ניט רעדען פון די פוילע אזיאטען און אפריקאנער — איז דער איד פער׳משפט צום העכסטען עלענד פון א פראלעטאריער, ווייל עס איז איהם ניט ערלויבט פריי צו בענוצען זיינע קרעפטען. דורכגעדרונגען פון א הייסען און ניט־געשטילטען הונגער פון בילדונג, ווערט ער צוריקגעשטויסען פון די פלעצער וואו מען קאן בילדונג ערהאלטען, — אן אמת׳ער טאנטאלוס בילד פון אונזער מיטהאלאגישע צייט. בעגאבט מיט אן אונגעהייער גרויסע טרייבקראפט פארווערטס, וועלכע הויבט איהם ווידערהאלט ארויס פון די זומפיגע טיפענים, וואו מען האט איהם אראבגעדריקט און מען וויל איהם בעגראבען, צוברעכט ער זיך דעם קאפ אן דעם דיקען אייז־דעק פון האס און פעראכטונג, וועלכע ליעגט אויסגעשפרייט איבער זיין קאפ. א געזעלשאפטס־מענש מעהר ווי אלע אנדערע, א געזעלשאפטס־מענש, וואס אפילו זיין גלויבען רעקאמענדירט איהם אלס א פערדינסטליכען טהאט וואס געפעהלט גאט, צו עסען זאלבעדריט און צו דאווענען אין געמיינשאפט פון צעהן, איז ער אויסגעשלאסען פון די נארמאלע געזעלשאפט פון זיינע לאנדסלייט, און איז פער׳משפט צו איינזאמקייט. מען בעקלאגט זיך אויף איהם, אז ער שטופט זיך אין פראנט; אבער, ער שטרעבט דאך צו זיין העכער פאר אנדערע, נאר ווייל מען ענטזאגט איהם גלייכהייט. מען ווארפט איהם פאר, אז ער בעזיצט צופיעל פון דעם כל ישראל חברים געפיהל, און זיין אונגליק איז דאך וואס ביי דעם ערסטען ווארט פון ליעבע וואס די עמאנסיפאציאן האט אויסגעדריקט, האט ער ארויסגעריסען פון זיין הארצען די אידישע סאלידאריטעט ביז דעם לעצטען שפור, כדי ער זאל קאנען מאכען פלאטץ פאר דער אליינהערשאפט פון דער ליעבע פאר זיינע לאנדסגענאסען. בעטויבט פון דעם האגעל פון אנטיסעמיטישע בעשולדיגונגען, הויבט ער אן צו צווייפלען אין זיך גופא און קומט אפט נאהענט דערצו, זיך צו

האלטען פאר דעם פיזישען און גייסטיגען פערזעהעניס, וואָס זיינע שונאים שטעלען איהם פאָר. מען הערט איהם ניט זעלטען מורמעלן, אז ער מוז זיך לערנען פון זיינע פיינד און פרובירען זיך צו היילען פון די פעהלערן וועלכע מען ווארפט איהם פאָר, און ער בעדיינקט זיך ניט, אז די אַנטיסעמיטישע אנקלאַגען זיינען פאר איהם אין גאנצען אונפרוכטבאר און ווערטהלאָז, ווייל זד זיינען ניט א קריטיק פון פעהלערען, וואָס זיינען אין אמת'ען בעמערקט געוואָרען, נאָר אז זיי זיינען די ווירקונג פון יענעם פסיכאָלאָגישען געזעץ, לויט נאָך וועלכען קינדער, ווילדע און רשעות'דיגע נארען מאַכען פעראַנטוואָרטליך פאר זייערע צרות בעשעפעניסען אָדער זאַכען, געגען וועלכע זיי פיהלען א ווידער־ווילען. אין דער צייט פון דעם שווארצען טוידט, האָט מען בעשולדיגט די אידען אז זיי האָבען פערגיפטעט די ברינעמער; היינט בעשולדיגען זיי די אגראַריער, אז זיי הריקען ארונטער די פרייזען פון די תבואות; די בעלי מלאכות — אז זיי פערניכטען דעם קליין געווערב; און די קאָנסערוואַטיווען בעשולדיגען — אז זיי זיינען פון דער רעגיערונג. וואו עס זענען קיין אידען ניטאָ, ווייזט מען אָן אויף אַנדערע גרופען פון דער בעפעלקערונג וועלכע מען האָט פיינד, מייסטענס פרעמדע, אָפט היימישע מינאָריטעטען, סעקטען, אָדער געזעלשאַפטען אלס אורזאַכער פון דיזעלבע שלעכטע צושטענדע. אָט דיזע פערקערפערונג פון דעם געפיהל פון שנאה בעווייזט גאָר ניט געגען די בעשולדיגטע, עס בעווייזט נאָר אז זייערע מקטרגים האָבען זיי שוין געהאַסט, ווען זיי האָבען אָנגעפאַנגען צו ליידען און אז זיי האָבען זיך ארומגעקוקט צו געפינען א שעיר לעזאזל.

דער בילד וואָלט נאָך ניט זיין גאנץ, ווען איך זאָל דאָ ניט צוגעבען נאָך א שטריך, א לעגענדע, אין וועלכע אפילו ערנסטע און געבילדעטע מענשען גלויבען, וואָס דארפען אפילו ניט זיין אנטיסעמיטען, בעהויפטעט אז די אידען האָבען א גרויסע קראַפט און הערשאַפט, אז זיי בעזיצען אַלע רייכטימער פון דער ערד. זיי, די סעקרעטנע בעזיצער פון מאַכט, — אָט די אידען, וואָס זענען אפילו ניט אימשטאַנד צו בעשיצען זייערע ברידער געגען די מאָרד־לוסט

פון דעם עלענדען אראבישען, מאראקאנישען און פערסישען געזינדעל! זיי, די פערקערפערונג פון מאמאן, — אט די אידען, פון וועלכע מעהר ווי העלפט פערמאגען ניט קיין שטיין אויף וואס ארויפצולייגען דעם קאפ און קיין שמאטע — מיט וואס צו בעדעקען זייער נאקעטען קערפער! דאס איז דער שפאט וואס קומט צו און טריפט אריין גיפט אין די וואונד וואס דער האס האט פערורזאכט. עס זענען געווים דא איייניגע הונדערט איבערגרייכע אידען, וואס זייערע ליארעמדיגע מיליאנען ווערט בעמערקט זעהר וויים. אבער וואס האט אונזער פאלק מיט זיי צו טהאן? מייסטען פון זיי — איך שלים גערן אויס א מינאריטעט — געהערען צו די ניעדריגסטע נאטורען פון דער יודענהייט, וואס די נאטירליכע וואהל האט זיי בעשטימט צו דעם געשעפט, וואו מען געווינט שנעל מיליאנען און אפט מיליארדען — פרעגט מיר ניט ווי אזוי! אין א נארמאלע און פאלשטענדיגע אידישע געזעלשאפט, וואלטען אט די מענשען פערנומען די אונטערסטע מדרגה פון פאלקס־אכטונג, צוליעב זייערע ארגאנישע אייגענשאפטען, וויינינגסטענס, וואלטען זיי בשום אופן ניט בעקומען די אדעלס־טיטולען און די הויכע ארדענס, מיט וועלכע די קריסטליכע וועלט צייכענט זיי אויס. דאס יודענטהום פון די נביאים און די תנאים, דאס יודענטהום פון הלל, פילא, אבן גבירול, יהודה הלוי, רמב"ם, שפינאזא, היינע, וויל ניט קענען אט די געלדזעק וועלכע לאכען זיך אויס פון וואס מיר פערעהרען, און וועלכע שעצען וואס מיר — פעראכטען. אט די לייטע זענען דער הויפט אויסרייד פון דעם מאדערנעם יודענהאס, וואס האט מעהר עקאנאמישע, ווי רעליגיעזע אורזאכען פאר דעם יודענטהום וואס ליידעט צוליעב זיי, האבען זיי קיינמאל גאר נישט געטהאן, מטהר ווי צו צוואווארפען אייניגע נדבות, וואס זענען פאר זיי אייגענטליך קיינע קרבנות, אויפהאלטענדיג דערמיט א ספעציפיש אידישע ראק־קראנקהייט, די שנארעריי. פאר אידעאלע צוועקען, האט מען זייער הילף קיינמאל ניט געהאט און מען וועט עם קיינמאל ניט קענען האבען. פיעלע פון זיי פערלאזען דאס יודענטהום, און מיר ווינשען זיי גליק אויף דער רייזע, און מיר בע־

דויערן נאָר, וואָס זיי קומען ארויס פון אידישע בלוט, הגם נאָר פון איהר אבזאץ.

די אידישע נויט טאָר קיינעם ניט בלייבען גלייכגילטיג, די קריסטליכע פעלקער אזוי וויי־ניג ווי דעם אידישען פאָלק. עס איז א גרויסע זינד צו לאָזען א פאָלק אונטערגעהן אין קערפערליכע און לייבליכע נויט, א פאָלק וואָס אפילו זיינע ערגסטע שונאים פער־לייקענען ניט זיין טאַלאַנט. עס איז א זינד געגען אָט דעם פאָלק און עס איז א זינד געגען דעם גייסטיגען פראָגרעס, וואו דאָס אי־דישע פאָלק וואָלט געוואָלט און געקאָנט זיין מעהר ווי א גלייכגיל־טיגער מיטאַרבייטער. און עס קאָן ווערען א גרויסער געפאַהר פאַר די פעלקער צו ערביטערן דורך אונווירדיגע בעהאַנדלונג מענשען, וואָס האָבען א שטאַרקען ווילען, און וואָס זייער מאָס סיי אין גור־טען סיי אין שלעכטען שטייגט אריבער די דורכשניטסמאָס, און מיט דעם זיי צו מאַכען פיינד פון דער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג. די מיקראָביאָלאָגישע וויסענשאַפט לערנט אונז, אז קליינע בעשעפ־עניסען, וועלכע זיינען הארמלאָז אזוי לאַנג ווי זיי לעבען אין דער פרייער לופט, ווערען פרוכטבארע אורזאכען פון קראַנקהייטען, ווען מען רויבט פון זיי אוועק דעם זויערשטאָף, ווען מען פערוואַנדעלט זיי, ווי דער פאכאויסדרוק לויטעט, אין אנאַעראָבישע בעשעפע־ניסען. די רעגיערונגען פון פעלקער מוזען אויסמיידען צו מאַ־כען פון די אידען אנאַעראָבישע בעשעפעניסען! זיי קאָנען אמאָל שווער חרטה האָבען!

אז די אידישע נויט שרייט און בעט הילף, האָבען מיר גע־זעהען. די גרויסע אויפגאַבע פון קאָנגרעס וועט זיין צו געפינען אָט די הילף.

דער ציוניזם

דער ציוניזם 1902.

1.

דער ציוניזם איז אַ נייעס וואָרט פאַר זעהר אַנ'אַלטע זאַך, אויף וויפיעל ער דריקט בלויז אויס דאָס בייגקען פון דעם אידי־שען פאָלק נאָך ציון. זינט די צערשטערונג פון דעם צווייטען בית המקדש דורך טיטוס'ן, זינט די צושפּרייטונג פון דעם אידישען פאָלק אין אַלע לענדער, האָט דאָס פאָלק ניט אויפגעהערט היים צו ווינשען זיין צוריקקעהרען נאָך די פאַרלאָרענע לאַנד פון זיינע על־טערן און פעסט צו האָפען אויף דעם. אָט דאָס אידישע בייגקען נאָך ציון און אָט די האָפנונג אויף איהר איז געוועזן דער קאַנק־רעטער, איך קאָן זאָגען, דער געאָגראַפישער, אויסדרוק פון דעם אידען'ס משיח גלויבען, וואָס ער גופא האָט אויסגעמאַכט אַ גאַנץ בעדייטענדען טייל פון זיין רעליגיאָן. דער משיח גלויבען און דער ציוניזם זיינען כמעט צוויי טויזענד יאָהר לאַנג פאַקטיש געוועזן איינע און די זעלבע בעגריפע און עס איז ניט לייכט, אָהן פּלפּול און סאָפיזם, אָפּצוזונדערן אין דעם אידישען סדור די תפלות פאַר די ערשיינונג פון דער פערשפּראָכענעם משיח און די ניט וויניגער פערשפּראָכענע ווידערקעהרונג צו די היסטאָרישע היים. אָט די תפלות האָט מען ביז אַ פּאָר דורות צוריק בוכשטעבליך פער־שטאַנען, אַזוי ווי דער איינפאַך גלויביגער איד פערשטעהט עס נאָך ביז היינטיגען טאָג. די אידען האָבען גאָר אַנדערש ניט גע־וואוסט ווי אַזוי זיי זיינען אַ פאָלק, וואָס האָט פערלאָרען זיין אייגען לאַנד אַלס אַ שטראָף פאַר זיינע אייגענע זינד, וואָס איז פער־משפּט צו לעבען אַלס פרעמדער אין פרעמדע לענדער, און וואָס זיי־נע ליידען וועלען אויפהערען ערשט דאַן ווען עס וועט ווידער

זיין פארזאמעלט אויף דעם הייליגען באָדען פון דאָס הייליגע לאנד.

ערשט יעמאָלט ווען אין מיטען פון אכטצעהנטען יאהרהונ־דערט האָט די אויפקלעהרונג, וואָס איהר ערשטער פערטרעטער איז געווען דער פּאָפּולאר־פילאָזאָף משה מענדעלסאָן, אָנגעהויבען אריינצודרינגען אין יודענטום, איז אריינגעטרעטען אַן׳ענדערונג. די אמונה איז געוואָרען אָבגעקיהלט; די געבילדעטע, אויף וויפיעל זיי זיינען ניט אין גאנצען אָבגעפאלען פון דעם יודענטום, האָ־בען אָנגעהויבען אויסצוטייטשען די לעהרען פון זייער רעליגיאָן אויף אראציאָנאַליסטישען אופן. די צושפרייטונג פון דעם אידי־שען פאָלק איז געוואָרען פאר זיי אנאייביגער פאקט וועלכער קען ניט געענדערט ווערען. זיי האָבען אויסגעלייזיגט דעם משיח בע־גריף און דעם ציון געדאנק פון יעדען קאָנקרעטען אינהאלט און האָבען זיך צוגעפאסט א מאָדנע תורה, לויט נאָך וועלכע מען האָט געדארפט פארשטעהן די צוגעזאָגטע ציון אין א גייסטיגען זין: אז די אידישע אידעע פון מאנאטעאיזם וועט פארשפרייט ווערען אי־בער די גאנצע וועלט און אז די אידישע עטהיק וועט זיעגען אי־בער די וויינינגער ערהאבענע און נאָבעלע עטהיק פון אנדערע פעל־קער. די אויפקלעהרונג פון א מענדעלסאָן האָט זיך ענטוויקעלט קאָנסעקווענט אין די ערשטע העלפט פון 19טען יאהרהונדערט אין רעליגיעזען רעפאָרם, וועלכע האָט, ווי בעוואוסט, געבראָכען מיט דעם ציוניזם. פאר דעם רעפאָרם אידען האָט דאָס וואָרט ציון אזא קליינע בעדייטונג ווי דאָס וואָרט גלות. ער פיהלט זיך ניט אין קיין גלות. ער לייקענט אז עס עקזיסטירט א אידיש פאָלק און אז ער איז זיינער א מיטגליעד. ער וויל געהערען נאָר צו דעם פאָלק, אונטער וועלכען ער לעבט. פאר איהם איז דאָס יודענטום אריין רעליגיעזער בעגריף, וואָס האָט דאָס מינדעסטע ניט צו טהאָן מיט נאציאָנאַליזם. זיין געבורטסלאנד איז פאר איהם זיין פאטער־לאנד און פון קיין אנדער לאנד וויל ער ניט וויסען. דער געדאנק פון א ווידערקעהרונג נאָך פאלעסטינא רעגט איהם אויף אָדער רייצט איהם צום לאכען. ער ענטפערט אויף דעם מיט דעם בעקאנטען נארישען וויטץ: „ווען די אידישע מדינה זאָל ווידער אויפגעבויט

ווערען אין פאלעסטינא, וואלט איך פערלאנגען צו זיין איהר אמבאסאדאר אין פאריז".

דער דענקענדער איד איז לאנג ניט געווען אין טעות אז רעפארם יודענטום איז א האלבע זאך, וואס טראגט אין זיך, ווי יעדע האלבע זאך, דעם קערענדל פון אונטערגאנג, ווייל עס קאן אויף איין מינוט ניט באשטעהן געגען א לאגישע קריטיק. ווענען קאן אייגענטליך דאס רעפארם יודענטום באפרידיגען? דעם גלויביגען אידען? ער שטויסט עס אב מיט די טיעפסטע פעראכטונג. דעם אונגלויביגען? ער פעראכט עס אלס היפאקריטיזם און פראזען דרעשעריי. דעם אידען וואס וויל באמת ברעכען מיט דער פערגאנגענהייט פון זיין פאלק און פערשלונגען ווערען אין דער קריסטליכער סביבה? פאר אזא אידען איז דאס רעפארם יודענטום ניט גענוג; ער געהט א טריט ווייטער, א טריט וואס פיהרט צום שמד בעקען. נאך ווייניגער איז עס אבער גענוג פאר דעם אידען וואס וויל אפהאלטען דאס יודענטום פון אונטערגאנג און עס אויפהאלטען אלס עטהנישע אינדיווידואליטעט. ווייל פאר איהם בעדייטעט דאס אויסדריקליכע אבזאגען זיך פון דער נאציאנאלער האפנונג ווי דאס פערמשפט'ן פון זיך גופא צום לאנגזאמען אבער צום זיכערן טויט פון דעם אידישע פאלק. דאס רעפארם יודענטום אהן דעם ציוניזם, דאס הייסט, אהן דעם וואונש און די האפנונג פון די ווידערפעראייניגונג פון דעם אידישען פאלק, האט קיין צוקונפט. עס קאן בעטראכט ווערען העכסטענס אלס א קרומער וועג וואס פיהרט אריבער צום קריסטענטום. ווער עס וויל גרייכען צו אט דעם ציעל געפינט היינט צו טאג א גלייכערע און קירצערע וועג.

2.

שפעטער, אבער, נאך די דורות וואס זיינען געשטאנען אונטער דעם איינפלוס פון דער מענדעלסאנישער פראזעאלאגיע און אויפקלעהרונג, פון רעפארם און אסימילאציאן, איז אויפגעשטאנען אין דעם לעצטען פינפטעל פון 19טען יאהרהונדערט א נייער דור וואס האט געזוכט צו געווינען פאר דער ציון פראגע אנאנדער פאזיציאן ווי די טראדיציאנעלע. אט די אידען ציהען מיט די פלייצעס הע־

רעגדיג די ראבינער און ליטעראטען פלוידעריי פון א אידישע „מיסיאָן“, וואָס באשטעהט אין דעם אז די אידען מוזען אויף איי־ביג לעבען צושפרייט צווישען די פעלקער, כדי זיי זאָלען ווערען לעהרער און מוסטער פון זיטליכקייט פאר די פעלקער און זיי ביז־ליכווייז ערציהען צום ריינעם ראציאָנאַליזם, צו אַלגעמיינע פער־ברידערונג פון דער מענשהייט, און צו א אידעאַלען קאָסמאָפּאָלי־טיזם. דער נייער דור ערקלעהרט אָט די מיסיאָן איינרעדעניש א חוצפה אָדער אלס א דומהייט. ער פערלאַנגט בעשיידענער און מעהר רעאַליסטיש נאָר דאָס רעכט פאַר דעם אידישען פאָלק צו לעבען און זיך צו ענטוויקלען לויט נאָך זיינע אייגענע פעהיגקייטען ביז צו די נאטירליכע גרענעצען פון זיין אינדיווידואליטעט. די נייע אידען זיינען געקומען צום בעוואוסטזיין אז דאָס איז ניט מעגליך אין גלות, ווייל אונטער אָט די פערהעלטניסע וועט דאָס אידישע פאָלק תמיד פערפאָלגט און בעדריקט ווערען פון פאראורטייל, שנאה, און פערארכטונג, און וועט אָדער געהינדערט ווערען אין זיין ענטוויקלונג אָדער פערקריפּעלט ווערען אין א כלומרשדיגע עטהנישע גרופּע און וועט שאפען אנשטאט אָריגינעלע קרעפטען וואָס האָבען אַן עקזיסטענץ בערעכטיגונג, בלויז מיטעלמעסיגע אָדער שלעכטע קאָפּיען פון פרעמדע מאָדעלען. דער נייער דור שטריינגט דעריבער אָן זיינע קרעפטען אויף דעם אז דאָס אידישע פאָלק זאָל ווידער קאָנען אָנפיהרען א נאָרמאַלען לעבען אויף אַן אייגען לאַנד און זאָל קאָנען אויספילען אַלע עקאָנאָמישע, גייסטיגע, זיטליכע, און פּאָליטישע פונקציאָנען פון א נאָרמאַלעם פאָלק.

אָט דער ציעל קאָן ניט באלד דערגרייכט ווערען. ער ליגט אין א נאָהענטערע אָדער ווייטערע צוקונפט. דאָס איז אַ אידעאַל, אַ וואונש, אַ האָפנונג ווי דער משיח ציוניזם איז געווען און איז. דער נייער ציוניזם, וואָס מען רופט דעם פּאָליטישען, אונטער־שיידט זיך אָבער פון דעם אַלטען, רעליגיעזען, משיח־ציוניזם אין דעם וואָס ער ענטזאגט זיך פון אירגענד וועלכע מיסטיק, וואָס ער אידענטיפיצירט זיך ניט מיט דעם משיח גלויבען, וואָס ער ער־וואַרט ניט די ווידערקעהר נאָך פּאַלעסטינא דורך א וואונדער, נאָר

וואָס ער וויל עס פאַרבעריטען דורך אייגענע אנשטרענגונג. דער נייער ציוניזם איז נאָר טיילווייז אויסגעוואַכסען פון דעם אינער־ליכען דראַנג פון יודענטום גופא, פון דער בעגייסטערונג פון מאָ־דערנע געבילדעטע אידען פאַר זייער געשיכטע און מארטיראָלאָגיע, דורך דעם ערוואַכטען בעוואוסטזיין פון זייער ראַסענפעהיגקייט, און דורך דעם עהרגייץ צו געבען דעם אוראַלטען פאָלק א רייכע און א לאַנגע צוקונפט. טיילווייז איז אָבער דער ציוניזם אויך דער רע־זולטאַט פון צוויי אַנרעגונגען וואָס זיינען געקומען פון דרויסען: ערשטענס דער נאַציאָנאַליטעטען געדאַנק וועלכער האָט בעהערשט דאָס אייראָפּייאישע דיינקען און פיהלען א האַלבען יאָהרהונדערט לאַנג און האָט באַשטימט די וועלט פּאָליטיק; און צווייטענס, דער אַנטיסעמיטיזם פון וועלכען די אידען ליידען מעהר אָדער וויי־ניגער אין אַלע לענדער.

דער נאַציאָנאַליטעטענגעדאַנק האָט ערצויגען אַלע פעלקער צום זעלבסטבעוואוסטזיין און האָט אין זיי אריינגעפליסט דעם ליי־דענשאַפטליכען וואונש נאָך אונאַבהייניגקייט. אָט דער געדאַנק איז ניט פאַרביי געגאַנגען אויך די געבילדעטע אידען אָהן א שפור. ער האָט זיי אָבגעשטעלט און האָט זיי געהייסען זיך פערטראַכטען אויף זיך גופא, אז זיי זאָלען זיך ווידער אָנהויבען צו פיהלען, דאָס וואָס זיי האָבען פאַרגעסען, אלס א בעזונדער פאָלק, און פאָדערן פאַר זיך נאָרמאַלע פאָלקס־בעדינגונגען פון לעבען. אָט די אר־בייט פון ווידעראויסגעפינען זייער פאָלקס אינדיווידואליטעט איז זיי פערלייכטערט געוואָרען דורך די שטעלונג פון די פעלקער וואָס האָבען זיי אויסגעשיידט פון זיך אלס פרעמדע עלעמענטען און האָ־בען ארויסגעשטעלט אָהן העפליכקייט און אָהן שוינונג די אמת׳ע אונד איינגעבילדעטע קאָנטראַסטען אָדער אונטערשיעדע צווישען זיי און די אידען.

דער נאַציאָנאַליטעטנגעדאַנק האָט געפיהרט אין זיין איבער־טרייבונג צו עקסטרעמען. ער האָט פערבלאָנזשעט אויף א שאָווי־ניסטישען וועג, ער איז פערפיהרט געוואָרען צום נאַרישען פרעמד־דענהאַס, און איז פערדומט געוואָרען צו אנאומגעלומפּערטע זעלבסט־

פערגעטערונג. געגען אזא זעלבסטקאריקאטור איז דער אידישער
נאַציאָנאַליזם זיכער. דער אידישער נאַציאָנאַליסט ליידט ניט פון
נאַציאָנאַלער גאווה ער פיהלט גראדע פערקעהרט, אַז ער מוז זיך
אָהן אויפהער אָנשטרענגען כדי צו מאכען דעם נאָמען איד אנעהרענ־
נאָמען. ער אנערקענט בעשיידען די גוטע מעלות פון אנדערע פעל־
קער און זוכט צו מאכען זיי זיין אייגענטום, אזוי ווייט ווי זיי
זיינען אין איינקלאנג מיט זיינע אייגענטימליכקייטען. ער ווייס
וואָס פאר אונגעהייערע שאדען די יאהרהונדערטע פון שקלאפעריי
און רעכטלאָזיגקייט האָבען אָנגעמאכט אין זיין כאראקטער, וואָס
איז בטבע געווען שטאָלץ און מוטהיג, און ער זוכט עס צו היילען
דורך אינטענסיווע זעלבסט־ערציהונג. אויב דער נאַציאָנאַליזם זאָל
זיך אָבער פארהיטען פון טעות'ן, דעמאָלסט איז ער א נאטירליכע
פאַזע פון דעם ענטוויקלונגס פּראָצעס וואָס איז אָנגעגאנגען פון
דעם בארבארישען עגאָאיסטישען אינדיווידואליזם צו א פרייע
מענשליכקייט און אלטרואיזם, א פאזע וואָס איהר בערעכטיגונג
און נויטיגקייט קען נאָר דער לייקענען וועלכער פארשטעהט גאָר
ניט די געזעצען פון אָרגאנישע ענטוויקלונג און האָט ניט קיין היס־
טאָרישען חוש.

דער אנטיסעמיטיזם האָט אויך געוויזען פיעל געבילדעטע
אידען דעם וועג צוריק צו זייער פאָלק. ער האָט געהאט די וויר־
קונג פון א שארפען נסיון, וואָס די שוואכע האָבען ניט געקענט
בעשטעהן, אָבער פון וועלכען די שטארקע זיינען ארויסגעגאנגען נאָך
שטאַרקער אָדער ווייניגסטענס מעהר זעלבסטבעוואוסט. עס איז
ניט אמת אז דער ציוניזם איז בלויז א צו להכעיס אָדער א יאוש
בעוועגונג געגען דעם אנטיסעמיטיזם. מאנכע געבילדעטע אידען
זיינען געווים נאָר דורך דעם אנטיסעמיטיזם גענויטיגט געוואָרען
זיך ווידער אָנצושליסען אָן דעם יודענטום, און זיי וואָלטען צו־
ריק אָפּפאַלען, ווען זייערע קריסטליכע לאנדסלייט וואָלטען זיי
פריינדליך אויפנעמען. אָבער ביי דאָס רוב ציוניסטען איז דער
אַנטיסעמיטיזם געווען נאָר אַנ'אנרעגונג זיך צו פארטראכטען אי־
בער זייער שייכות צו די פעלקער און זייער נאָכדענקען האָט זיי

געפיהרט צו רעזולטאטען וואָס וואָלטען פארבלייבען דער איי־גענטום פון זייער גייסט און טעמפעראמענט אפילו ווען דער אנ־טיסעמיטיזם וואָלט אין גאנצען פון דער וועלט אָפגעשאפען געוואָ־רען.

אָט דער ציוניזם וואָס איז אויבען אנאליזירט געוואָרען איז דער ציוניזם פון די געבילדעטע און פרייע אידען. די אונגעביל־דעטע מאסע, וואָס האָט ליעב איהר אלטע טראדיציאָן, איז ציוניס־טיש ניט נאָכדיינקענדיג א סך, דורך געפיהל, דורך אינסטינקט, דורך קוועלען זיך און ביינקעניש. זי ליידט צו פיעל פון׳ם נויט פון לע־בען, פון׳ם פעלקער האס, פון געזעצליכע באגרענצונגען און גע־זעלשאפטליכע אויסשליסונגען. זי פיהלט אז זי קאָן ניט האָפען אויף א דויערהאפטע פערבעסערונג פון איהר לאגע, אזוי לאנג ווי זי וועט מוזען לעבען אלס א שוואכע מינאריטעט צווישען אונפריינד־ליכע מעהרהייטען. זי וויל זיין א פאָלק, ווערען ווידער יונג דורך די אינטימער בעריהרונג מיט דער מוטער ערד, און וויל ווערען א בעל הבית׳טע פון איהרע אייגענע אנגעלעגענהייטען. אָט די ציוניסטישע מאסע איז טיילווייז ניט גאנץ פרייַ פון מיסטישע טענדענצען. זי שמעלצט דעם ציוניזם צוזאמען מיט משיח האָפנונגען און מישט אין איהם אריין רעליגיעזע געפיהלען. עס איז איהר קלאָר וואָס איז נוגע דעם ציעל פון דעם ציוניזם, די נאציאָנאלע ווידערפעראייניגונג די מיטלען, אָבער, זיינען איהר ניט קלאָר. דאָך האָט שוין די מאסע אויך בעגריפען די נויטווענדיגקייט פון אייגענע אנשטרענגונג, און עס איז שוין דאָ א גרויסער אונטער־שיעד צווישען איהר אקטיווען גרייט זיין פאר אָרגאניזאציאָן און אָפּפערוויליגקייט און די פאסיוויטעט פון דעם ריין רעליגיעזען משיח־גלויבען.

3.

דער נייער אָדער פאָליטישער ציוניזם האָט געהאט איינצעל־נע פאָרלויפער וואָס זיינען צוערשט אויפגעטרעטען אין מיטען פון 19טען יאָהרהונדערט. א דייטשער איד, וואָס האָט אפילו ניט גע־האט דעם מוטה ארויפצושטעלען זיין נאָמען אויפ׳ן פאָדער בלאט

פון זיין בוך, האָט פאַרגעשלאָגען אין מיטען פון די פערציגער יאָה־רען אז אידען זאָלען זיך ערוועקען און באַזעצען פאַלעסטינא. אייניגע נעגאטיווע קריטיקען וואָס זיינען אויסגעאיבט געוואָרען מיט רוגזה אין די דאַמאָלסדיגע אידישע צייטונגען, וועלכע זיינען געשטאַנען אין גאַנצען אונטער דעם איינפלוס פון דעם רעפאָרם און אסימילאַציאָנס־געדאַנקען, — זיינען געווען דער איינציגער רעזול־טאַט פון דעם פאַרשלאַג. מעהר אויפמערקזאַמקייט האָט שוין גע־צויגען אויף זיך דאָס בוך „רוים און ירושלים“ פון משה העסס, אַ נביאות בוך וואָס איז ערשינען אין די זעכציגער יאָהרען, וואָס האָט צום ערשטען מאָל פּראָקלאַמירט דעם אידישען נאַציאָנאַליזם אין מיטען פון די עמאַנציפּאַציאָן און פערברידערונג שכרות, און וואָס האָט ערוועקט אַנ׳אמת׳ן שטורם פון צאָרן צווישען די דייט־שע אידען, — אויף וויפיעל זיי האָבען איבערהויפּט זיך ערלויבט עס צו לעזער — וואָס זיינען געווען פער׳שכורט מיט זייער יונגע גלייכבערעכטיגונג. וועלכער אידישער נביא האָט ניט ערוועקט דעם צאָרן פון זיין פאָלק!

אין אָנפאַנג פון די אכציגער יאָהרען האָבען געשעהען אין מזרח אייראָפּא געוויסע פּאַסירונגען, וואָס האָבען אויף אַ ברוטאַ־לען אופן אויפגעוועקט די אידען פון זייערע הונדערטיעהריגע אילו־זיאָנען און האָבען זיי ווידער געבראַכט צום בעוואוסטזיין פון דער ווירקליכקייט. דער רוסישער איד, דר. פּינסקער, האָט דאַמאָלסט געשריבען אַ ביכעל „אויטאעמאַנציפּאַציאָן“, וואו ער שטעלט שוין אָן די סטרוגעם פון דעם פּאָליטישען ציוניזם און שפּילט שוין פאר זייגע מאָטיווען, אָבער וואו ער ענטוויקעלט זיי נאָך ניט סימפּאַניש. יעדענפאלס דאָרטען געפינט מען שוין די הויפּט מאָמענטען: די אידען זיינען ניט בלויז אַ רעליגיעזע קערפּערשאַפט, זיי זיינען אַ פּאָלק. זיי ווילען ווידער לעבען ווי אַ פּעראייניגטעס פּאָלק אויף אַנ׳אייגען לאַנד. זייער ווידער־אויפלעבען מוז געשעהען צו גלייכער צייט סיי אין דעם עקאָנאָמישען, סיי אין דעם פּיזישען, גייסטיגען, און מאָראַלען זין.

די רוסיש אידישע יוגענד פון דער גימנאַזיע און דער אוני־

ווערזיטעט זיינען געוואָרען שטאַרק בעגייסטערט פון פינסקערס אויספיהרונגען. זיי האָבען אָנגעהויבען צו גרינדען אידיש נאַצי־אָנאַל פעראיינען. איינינע סטודענטען, וועלכע האָבען בעזוכט אויסלענדישע אוניווערזיטעטען, זיינען געוואָרען אין דער נייער סביבה די נביאים פון דעם פינסקער געדאַנק און האָבען פאַר דעם געפונען דאָ און דאָרטען, איבערהויפט אין וויען, א שטימונג צווישען דעם יונגען דור. אנדערע האָבען געגעבען משפט הבכורה צו מעשים ווי צו ווערטער, האָבען געוואָרפען זייער שטודיום אָן א זייט און האָבען אויסגעוואנדערט נאָך פאַלעסטינא, כדי דאָרטען צו ווערען אקערבויער, אידישע אקערבויער, אויפ׳ן היסטאָרישׁ אי־דישען באָדען. ערגריפען פון אָט דעם אידעאַליזם פון א גרופּע אויסערוועהלטע וואָס זיינען געווען בעגייסטערט צו ווערען, האָבען זיך אויך קיהלערע אידען אין רוסלאנד און דייטשלאַנד צוזאמענ־גענומען אין פעראיינען, כדי צו אונטערשטיצען פון דער ווייטענס די קאָלאָניזירונג פון פאַלעסטינא דורך אידישע פיאָנערען. דאָס איז געשעהען אָהן אנאיינהייטליכען פּלאן און אָהן א קלאָרען בעגריף פון דעם ציעל און די וועגען. די פעראיינען האָבען ניט פערשטאנען אַז זיי האָבען געפיהלט און געהאנדעלט ציוניסטיש. זיי האָבען ניט געזעהען דעם צוזאמענהאנג צווישען די קאָלאָניזרונג פון פּאַ־לעסטינא דורך אידען און די צוקונפט פון דעם גאנצען אידישען פאָלק. עס איז געווען ביי זיי מעהר א אינסטינקטיווער געפיהל, וואו עס האָבען זיך אריינגעגאָסען אלערליי מעגליכע דונקעלע סענטימענטען: פרומקייט, ארכעלאָגיש־היסטאָרישע סענטימענטאַ־ליטעט, צדקה געפיהל, יחוס שטאָלץ. יעדענפאלס, די גייסטער זיינען געווען צוגעגרייט, עס האָט געשוועבט שטימונג אין די לופט, דאָס יודענטום איז געווען צייטיג פאַר א נייע ווענדונג.

ווי אלע מאָל אין אזעלכע געשיכטליכע מאָמענטען איז איצט אויך ערשינען דער מאן וועלכער איז געווען בכח קלאָר צו ער־גרייפען דעם געדאַנק וואָס פיעל האָבען ניט קלאָר געפיהלט, און הויך ארויסצוזאָגען דאָס וואָרט וואָס פיעל האָבען אויף דעם גע־וואָרט. אָט דער מאן איז געווען דר. טהעאָדאָר הערצל. ער האָט

פערעפענטליכט אין הערבסט פון 1896 א ביכעל „דער יודענ־שטאאט“, וואו ער האָט ארויסגעזאָגט די פאַקטען מיט אַ קלאָרקייט און בעשטימטהייט וואָס זיינען ניט געהערט געוואָרען ביז דאַמאָלסט: אז די אידען זיינען אַ פאָלק, אז זיי פאָדערן פאר זיך אלע רעכטע פון א פאָלק און זיי ווילען זיך באזעצען אויף אַ לאַנד, וואו זיי זאָלען קענען פיהרען א פרייעס און פאָלשטענדיגעס פּאָליטישעס לעבען.

„דער יודענשטאאט“ איז געוואָרען דער ווירקליכער אויסגאַנגס־פּונקט פון׳ם פּאָליטישען ציוניזם. דער אויסגאַנגספּונקט, ניט דער פּראָגראַם. הערצל׳ס בוך איז נאָך די סוביעקטיווע ארבייט פון אנ־איינצעלנעם, וואָס רעדט אין זיין אייגענעם נאָמען. פיעל איינצעל־הייטען דאָרטען זיינען ליטעראַטור. עס איז ניט לייכט צו ציהען איבעראל אַ שארפע ליניע צווישען דעם ניכטערן ערנסט פון דעם סאָציאַל־פּאָליטיקער און די פאנטאזיע פון דעם פּראָפעטישען דיכ־טער. דער פּראָגראַם גופא האָט געמוזט ווערען א קאָלעקטיווע אַרבייט, וואָס איז טאַקע באזירט אויף הערצל׳ס בוך, וואָס איז בעגייסטערט דורך הערצל׳ס וויזיאָנען, אָבער וואָס האָט אָפּגעזונ־דערט אלע פאנטאסטישע איינצעלהייטען און האָט זיך אויפגעבויט פון עלעמענטען פון דער ווירקליכקייט.

הערצלס בוך איז באלד בעגריסט געוואָרען פון צעהנדליגע טויזענדער אידען, איבערהויפּט פון דער יוגענד, ווי די גאולה אליין. און עס איז ניט געבליבען בלויז אויפ׳ן פּאפּיר, נאָר עס איז אי־בערזעצט געוואָרען אין פּראקטישע שאפונג. איבעראל זיינען ארויס געשפּרונגען נייע פעראיינען, ניט מעהר צוליעב א לאנגזאמע קליי־נע קאָלאָניזירונג פון פּאלעסטינא דורך אריינגעגנבעטע אידישע גרופּען, נאָר צוליעב די צוגרייטונג פאר אַ אידישע מאסענאיינוואנ־דערונג אין די הייליגע לאנד אויף דעם יסוד פון א פאָרמאלען קאָנטראקט מיט דער טערקישער רעגיערונג, וועלכער זאָל זיין גא־ראנטירט פון די גרויסע מלוכות און וועלכער זאָל געבען די איינ־וואַנדערער אין דאָס לאנד דאָס רעכט פון זעלבסט הערשונג.

דער פּאָליטישער ציוניזם אנערקענט קודם כל אז עס עקזיסטירט

א אידיש פאָלק. גראַדע דאָס לייקנען די אַסימילאַציאָנס אידען און די כלי קודש וואָס הייגען אָפּ פון זיי. דר. הערצל האָט פערשטאַנען אז די ערשטע אויפגאבע, וואָס ער האָט געהאַט אויף זיך, איז די אָרגאַניזירונג פון א מאַניפעסטאַציע וואָס זאָל צייגען די וועלט און דעם אידישען פאָלק גופא, אין א מאָדערנע, ממשות'דיגע פאָרמע, דעם פאַקט פון זיין נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ. ער האָט פאַררופען א ציוניסטישען קאָנגרעס וואָס האָט, שטאַטגעפונדען אויף להכעיס די שטורמדיגסטע געגנערשאַפט און אונעהרליכסטע האנדלונגען צום ערשטען מאָל, אין אויגוסט 1897 אין באַזעל און איז בעשטאַנען פון 204 פערטרעטער פון די ציוניסטיש געשטימטע אידען פון ביידע וועלטען.

דער ערשטער ציוניסטען קאָנגרעס האָט פייערליך פראָקלאַמירט פאַר די גאַנצע אינטערעסירטע וועלט אז די אידען זיינען א פאָלק און אז זיי ווילען נים פאַרשלונגען ווערען צווישען אַנדערע פעלקער. ער האָט זיך אונטערגענומען צו אַרבייטען פאַר דער בעפרייאונג פון דעם טייל פון דעם אידישען פאָלק וואָס לעבט פאַרשמאַכט, אָהן רעכט, און אין אונפערדינטען עלענד, און איהם צורבערייטען א העלערע צוקונפט. ער האָט צוזאַמענגעפאַסט זיינע שטרעבונגען אין א פראָגראַם וואָס איז אָנגענומען געוואָרען איינשטימיג און מיט העכסטער בעגייסטערונג, און לויטעט ווי פאָלגט:

„דער ציוניזם שטרעבט צו שאַפען פאַר דעם אידישען פאָלק אן עפענטליך רעכטליך געזיכערטע היים אין פאַלעסטינא.

„כדי צו דערגרייכען אָט דעם ציעל נעמט דער קאָנגרעס אָן די ווייטערדיגע מיטלען:

א. די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון ישוב ארץ ישראל מיט אידישע אקערבויער, אַרבייטער, און אינדוסטריעלע קרעפטען אויף אן אופן וואָס זאָל דינען דעם צוועק.

ב. די פעראייניגונג פון דעם גאַנצען אידישען פאָלק דורך פאַסענדע לאָקאַלע און אַלגעמיינע אינסטיטוציאָנען, לויט נאָך די געזעצען פון יעדעם לאַנד.

ג. די פערשטאַרקונג פון דעם אידישען זעלבסטגעפיהל און

פאָלקס בעוואוסטזיין.

ד. פאַרבערייטונגען צו בעקומען רעגיערונגסצושטימונגען, וועלכע זיינען נויטיג כדי צו דערגרייכען דעם ציוניסטישען ציעל".

4.

דער ערשטער קאָנגרעס איז ניט פאנאדערגעגאנגען ביז וואַנען ער האָט געשאפען א דויערהאפטע אָרגאניזאציאָן. ער האָט אויסגעקליבען א „גרויסע אקציאָנס־קאָמיטעט", וואו אלע לענדער וואָס האבען א שטארקע אידישע בעפעלקערונג זיינען פערטראָטען, און וואָס האָט פון זיין זייט ערוועהלט אנאיינגערען פערמאנענטע קאָמיסיאָן וואָס זאָל זיטצען אין וויען און זיין אונטער די פרעזידענטשאפט פון הערצל. דעם קאָנגרעס האָבען נאָכגעפאָלגט דריי אנדערע קאָנגרעסען אין די וויכטיגסטע דריי יאָהר 1898 און 1899 ווידער באזעל און אין 1900 אין לאָנדאָן. די צאָהל פון די מיטגלידער האָט געשטיגען אין 1898 ביז 280, אין 1899 ביז 370, און אין 1900 ביז 420.

אויף יעדען וויכטיגען קאָנגרעס זיינען די וואהלגעזעצען אלץ שטרייגער אויסגעפיהרט געוואָרען, און די מאנדאטען שאפער געפרופט געוואָרען און איצט קאָן דער קאָנגרעס, וועלכער איז געוואָרען א דויערהאפטער אינסטיטוציאָן פון דער ציוניסטישען יודענשאפט, און וואָס האָט זיך שוין נאָך איין מאָל פערזאמעלט אין באזעל, מיט רעכט בעהויפטען צו זיין דער אמת'ער פערטרעטער פון זיינע הונדערט אכציג טויזענד וועהלער.

אויב מען וויל וויסען וואָס די אידישע פערטרעטער אויף דעם קאָנגרעס האָבען ביז איצט געטהאָן פאר דער פערווירקליכונג פון דעם ציוניסטישען פראָגראם וואָס איז געשאפען געוואָרען אויפ'ן ערשטען קאָנגרעס, זאָל מען האלטען די וויכטיגע פאקטען פאר די אויגען:

א. „די וויכטיגע ענטוויקלונג פון ישוב ארץ ישראל מיט אידישע אקערבויער, ארבייטער, און אינדוסטריעלע קרעפטען אויף אנ'אופן וואָס זאָל דינען דעם צוועק".

דער ציוניזם ענטדעקט זיך פרינציפיעל צו ארבייטען פאר

קליין קאָלאָניזאַציאָן און דאָס אריינגנבענען זיך אין פאַלעסטינא. די ציוניסטען האָבען זיך דעריבער בעשריינקט ביז איצט נאָר אויף די מאַטעריעלע אָדער מאָראַלע אונטערשטיצונג פון די אידישע קאָלאָניען וואָס עקזיסטירען שוין איצט אין פאַלעסטינא און אנדערע אינסטיטוציאָנען וואָס געפינען זיך דאָרטען. אָבער זיי וואַרטען הויפּטזעכליך ביז די בעזעצונג פון פאַלעסטינא וועט ווערען מעגליך אויף אַ גרויסען מאַסשטאַב.

ב. די פעראייניגונג פון דעם גאַנצען אידישען פאָלק דורך פאַסענדע לאָקאַלע און אלגעמיינע אינסטיטוציאָנען, לויט נאָך די געזעצע פון יעדעם לאַנד".

לאָקאַל איז די ציוניסטישע יודענשאַפט איצט אָרגאַניזירט אין אונגעפעהר 600 פעראיינען, וואָס ווייזען ארויס זעהר אַ לעבהאַפטע טעטיגקייט. פון אַלגעמיינע אָרגאַניזאַציאָנען, די וואָס נעמען ארום דאָס גאַנצע יודענטום, בעזיצט דעם ציוניזם די לאַנדסמאַנשאַפטען פון די איינצעלנע פעראיינען, די גרויסע און די ענגערע אקציאָנס-קאָמיטע און דעם קאָנגרעס, וואָס האַלט אויס אַ שטענדיגעם סעקרעטאַריאַט אין וויען. די קאָסטען פאַר אָט דעם אַפּאַראַט ווערען געדעקט פון די ציוניסטישע אידען דורך אַ פרייוויליגע יעהרליכע אבצאָהלונג, וואָס רופט זיך, נאָך די אַלטע אידישע מטבע „שקל" און וואָס קאָסט אין רוסלאַנד 40 קאָפּיקעס, און אין די מערב לענדער אַן ענגליכע מטבע (1 פראַנק, 1 מאַרק, 1 שילינג, 25 ס. א. ז. וו.). די בעצאָהלונג פון דעם שקל גיט דאָס וואָהלרעכט פאַר דעם קאָנגרעס. דער ציוניזם בעזיצט אַן אָפיציעלען וועכענטליכען אָרגאַן אין דייטש „די וועלט". זיינע געדאַנקען ווערען אָבער פערטראָטען דורך אונגעפעהר פערציג צייטשריפטען אין העברעאיש, דייטש, רוסיש, פויליש, איטאַליעניש, ענגליש, פראַנצויזיש, רומעניש, אידיש-דייטש און אידיש-שפּאַניש. ער האָט געגרינדעט זעהר פיעל שולען און אנדערע בילדונגס אנשטאַלטען, און האָט אָנגעהויבען אין דער לעצטער צייט זיך צו ערקעמפען אַ פּלאַץ אין די אידישע געמיינדע פערוואַלטונגען, כדי צוצואווענדען די מיטלען פון די געמיינדען פאַר צוועקען פון נאַציאָנאַל-אידישע לעהרע, ערציהונג,

און קולטור, מעהר ווי עס איז געשעהען ביז איצט אונטער די פיה־רונג פון אנטי־נאציאָנאַלע אָדער גערדאַנקענלאָזע פּערזאָנען.

ג. „די פערשטאַרקונג פון דעם אידישען זעלבסטגעפיהל און זעלבסטבעוואוסטזיין“.

די ציוניסטישע פעראייניגען זאָרגען איבעראל דערפאר אז זייע־רע חברים און די אידישע מאסע איבערהויפט זאָלען בעקאַנט ווע־רען מיט דער געשיכטע פון זייער פאָלק און מיט די אלטע און די נייע העברייאישע ליטעראטור. זיי לערנען דעם אידען אויפצוהויבען זיין קאָפּ, שטאָלץ צו זיין מיט זיין אָבשטאַמונג, און צו פעראכטען די אנטיסעמיטישע ליגען, רכילות, און זידלערייען. זיי זאָרגען, ווי ווייט מעגליך, פאר די פערבעסערונג פון דער היגיענישע צושטענדע פון דעם אידישען פראָלעטאריאט, פאר די עקאָנאָמישע אויפהוי־בונג פון זיין לאגע דורך די מיטעל פון אחדות און סאָלידאריטעט, פאר די צוועקמעסיגע קינדערערציהונג און פרויענבילדונג. זיי גיבען די שטודירענדע יוגענד א ציעל נאָך וועלכען צו שטרעבען און א לעבענס אידעאל. זיי פרייריגען די פפליכט פון א מוסטערהאפט, גייסטיגע אויפפיהרונג, די אָבקעהרונג פון רויהען מאטעריאליזם, אין וועלכען די אסימילאציאָנס אידען פערזינקען זעהר לייכט, ווייל עס פעהלט זיי א בכבוד׳יגען לעבענסאידעאל; און זיי פריידיגען אויך א שטרענגע זעלבסט־קאָנטראָלע אין וואָרט און טהאט. זיי גריג־דען גימנאסטיק פעראיינען כדי צו פערבעסערען די פערנאכלעסיגטע קערפערליכע ענטוויקלונג. זיי גיבען א נייעם אימפולס צו דעם פייערן פון די אידישע היסטאָרישע און אנדענקונגס ימים טובים. דער ציוניסט בעטראכט עס אלס א שאנדע צו בעהאלטען זיין נאצ־יאָנאליטעט. ער וויל ערקענט ווערען אלס איד; און אזוי ווי ער איז נאטירליך אין זיינע האנדלונגען, שפיעלט ניט קיין נאָכאהמונגס קאָמעדיע, וויל קיינעם ניט אָפּנארען אין וואָס געהערט זיך אָן זיין אָפּשטאמונג און זיין איך, שטופּט זיך צו קיינעם ניט אונטער א פאלשע פארב, זיינען זיינע בעציהונגען צו זיינע קריסטליכע שכנים און לאנדסלייט, געזינדער, אמת׳ער, און מעהר אויפריכטיג און ווירדיג ווי פון די אסימילאציאָנס אידען, וואָס שטרייגען אָן אלע

זייערע קרעפטען צו בעהאלטען זייער יודענטום, מייסטענטיילס אָהן ערפאָלג און אָהן דעם געווינשטען כבוד פון דעם עהרליכען קריסט.

ד. „פארבעררייטונגען צו בעקומען די צושטימונגען פון די פערשיעדענע מלוכות, וואָס זיינען נויטיג כדי צו דערגרייכען דעם ציוניסטישען ציעל".

איינינע גייסטיגע רעגיערונגען זיינען שוין בעקאנט געמאכט געוואָרען דורך מעמאָראנדומס מיט די ציעלען פון דעם ציוניזם. און עס האָט ניט געפעהלט זעהר וויכטיגע אויפמונטערונגען און אויסדריקע פון סימפאטיע מיט די שטרעבונגען פון דעם ציוניזם.

אויף דעם מאָמענט בעמיהט זיך דער אקציאָנס קאָמיטעט צו בעקומען פון דער טערקיי א טשארטער צו באזעצען לענדערייען פון פאלעסטינא וואָס זיינען איצט וויסט אָבער וואָס קענען לייכט אויסגענוצט ווערען, און צו עפענען די קוועלען פון דעם לאנד. אזא טשארטער קאָן ניט אויסגענוצט ווערען אָהן גרויסע געלדמיטלען. כדי צו זיין בעוואפענט פינאנציעל פאר דעם אויגענבליק ווען די טערקיי וועט געבען דעם טשארטער האָט דער צווייטער ציוניסטען־קאָנגרעס (1898) בעשלאָסען צו גרינדען א נאציאָנאל־אידישען באנק אינסטיטוט". דער אידישער קאָלאָניאל באנק" וואָס זיין פלאץ זאָל זיין אין לאָנדאָן. דער בעשלוס איז אויסגעפיהרט געוואָרען דעם קומענדיגען יאָהר (1899). די באנק איז געשאפען. איהר אקציענקאפיטאל בעטרעפט צוויי מיליאָן פונד שטערלינג (צעהן מיליאָן דאָלאר). לויט נאָך איהרע סטאטוטען קאָן זי אָנ־הויבען איהר טהעטיגקייט נאָר ווען עס וועלען ווערען איינגעצאָהלט איין אכטעל פון אקציענקאפיטאל, צוויי הונדערט און פופציג טוי־זענד פונט שטערלינג. דיעזער ציעל איז שוין איצט דערגרייכט געוואָרען.

איין אנדער פינאנץ ווערקצייג פון דעם ציוניזם איז דער נ א צ י אָ נ א ל פ אָ נ ד וואָס איז געשאפען געוואָרען אויפ'ן פינפטען קאָנגרעס (1901) וואָס דארף צוזאמענגעשטעלט ווערען פון פרייוויליגע נדבות און וואָס דארף בעטרעפען צוויי הונדערט טויזענד פונט סטערלינג. די העלפט פון אָט די סומע זאָל פערווענ־

דעט ווערען אויף צו קויפען לאנד אין פאלעסטינא, און די אנדערע העלפט זאל אלע מאל בלייבען א רעזערוו פאנד אלס אייגענטום פון דעם גאנצען אידישען פאלק, זאל זיך פארגרעסערען דורך די פראצענטען און די ווייטערדיגע נדבות, און זאל דינען, דורך זייגע צינזען, גרויסע פאלקסצוועקען אין בעדייטענדע מאמענטען.

5.

איך האב זיך בעמיהט צו ווייזען, אזוי קורץ און אביעקטיוו ווי מעגליך, וואס דער ציוניזם איז, וואס ער וויל, פון וואנעט ער איז געקומען, און ווי אזוי ער האט זיך ביז איצט ענטוויקעלט. איך האב אויך דערמאנט איינינע מאל אז ער האט געפונען צווישען די אידען גופא זעהר ערביטערטע געגנער. צו פאלעמיזירען מיט זיי בעטראכט איך ניט די אויפגאבע פון אט דעם ניט-לײדענשאפט־ליכען רעפעראט. אזא סארט פאלעמיק וואלט זיין אונפרוכטבאר און געשמאקלאז פאר לעזער וואס ווילען זיך בלויז אריענטירען אין דער פראגע. איך וויל, דעריבער, בלויז איינינע פארבייגעהנדע בעמערקונגען שײנקען די געגנער פון דעם ציוניזם.

פיעל פון זיי בעשרײנקען זיך אויף דערויף צו פערלוימדען און בעשמוצען די פיהרער פון'ם ציוניזם. אזא סארט געגנערשאפט קען נאר פעראכטעט ווערען פון די פערלוימדעטע. געגנער, וועל־כע קעמפפען מיט אזעלכע כלי זין, שטעהען מאראליש אזוי טיעף אונטער די לעצטע דערמאנטע, אז זיי קענען גאר ניט בעמערקט ווערען פון זיי. מענשען וועלכע ברייננען די גרעסטע קרבנות פון געלד, צייט, קראפט און געזונד, כדי צו פערבעסערען די לאגע פון זייער פאלק און כדי צו בעפרייען מיליאנען מענשען, וואס ווערען אונשולדיג פערפאלגט, פון ביטערסטען עלענד, וועלכע ערווארטען ניט פאר זיך דעם קלענסטען נוצען, נאר זיי טהוען דאס צוליעב זייער רײנסטע, אונעגאיסטישע ליעבע צו זייער אונגליקליכע ברי־דער, צוליעב דעם יראת הכבוד פאר זייערע אבות אין קבר, צו־ליעב אלגעמיינע מענשענפריינדליכקייט, — אזעלכע מענשען הא־בען דאס רעכט צו שמייכלען און זיך מאכען ניט וויסענדיג, ווען אונפעראנטווארטליכע פאנאטיקער אדער לוין־שרייבער וואס פער־

דינען רחמנות מאכען זיי פּאָרווירפּע וועגען עגאָיזם און זעלבסט־פּערנאַרטהייט.

נעבען אָט די געגנער פון צווייטען גראַד, זיינען אויך דאָ אַזעל־כע, וואָס טראַכטען ניט בלויז אוים ליגענס אָדער טרייבען רכילות, נאָר זיי פּרובירען אויך צו אַרגומענטירען. זיי פּערגלייכען גערן דעם נביא פון דעם ציוניזם מיט די פאַלשע משיחים, אַזאַ סאָרט ווי דער בעריהמטער שבתי צבי, למשל, איז געווען, וואָס זיינען ער־שינען אין דער אידישער געשיכטע צו אָפט, און וואָס האָבען אַלע מאָל געבראַכט די גרעסטע אונגליקען פאַר'ן אידישען פאָלק, וועלכעס איז פערנאַרט געוואָרען דורך זיי. צו פערגלייכען דעם ציוניזם מיט די שווערמעריַיען אָדער בעטריגונגען פון די פאַלשע משיחים, הייסט שלעכט צו פערשטעהען אָדער שלעכט צו גלויבען. דער ציוניזם איז כאַראַקטעריזירט גראַדע דורך דעם וואָס עס פעהלט איהם אירגענד וועלכע מיסטישער עלעמענט. ער זאָגט זיינע אנהייג־גער ניט צו קיין וואונדער, נאָר ער ווידערהאָלט אַלע מאָל אַז זייער בעפרייאונג פון זייער אונטערטעניגליכע לאַגע ליעגט אין זייער איי־גענע אַרבייט, קאָן נאָר זיין די פּרוכט פון אַ לאַנגע, שווערע, אַלגע־מיינע אַנשטרענגונג.

מען רופט אָן דעם ציוניזם אַ חלום און מען לייקענט אַז זיין פּראַקטישע פערווירקליכונג איז מעגליך. אויף די אַרגומענטען פון אָט דער קאַטעגאָריע איז שוין הונדערט מאָל איבערצייגענד געענט־פערט געוואָרען. אָט די איינפאַך נעגאַטיווע קריטיק קאָן מען איינ־פאַך צורוה לאָזען. דער איינציגער ריכטיגער ענטפער אויף דעם איז טהאַטען, ווי דער ציוניזם האָט שוין געטאָן און רעכענט ווייטער צו טהאָן.

דער איינציגער פּונקט, וועלכער קען וואהרשיינליך אויף איי־מער אויסשליסען אַ פערשטענדנים צווישען די ציוניסטען און ניט־ציונסטישע אידען, איז די פראַגע פון דער אידישער נאַציאָנאַליטעט. דער וואָס בעהויפּטעט און גלויבט אַז די אידען זיינען ניט קיין פּאָלק, דער קאָן באמת ניט זיין קיין ציוניסט, דער קאָן זיך ניט אָנ־שליסען אָן אַ בעוועגונג, וועלכע איז נאָר בערעכטיגט, ווען זי וויל

שאפען נאָרמאַלע בעדינגונגען פאַר אַ פאָלק וואָס ליידעט אונטער אונאָרמאַלע לעבענס־בעדינגונגען. פערקעהרט דער וואָס איז אי־בערצייגט אַז די אידען זיינען אַ פאָלק, דער מוז ווערען אַ ציוניסט, ווייל נאָר דער אומקעהר אין אַנ'אייגען לאַנד קאָן אויפהאַלטען פון פיזישען און גייסטיגען אונטערגאַנג דאָס אידישע פאָלק וואָס איז אומעטום געהאַסט און פערפאָלגט און אונטערדריקט.

פיעל אידען, הויפּטזעכליך אין דער וועסט, האָבען אינערליך אין גאַנצען געבראָכען מיט דעם יודענטום, און זיי ווילען עס וואָהר־שיינליך באַלד טהאָן אויך אויסערליך און אויב ניט זיי, זייערע קינ־דער אָדער אייניקלעך. אָט די אידען ווילען אין גאַנצען פערשלונ־גען ווערען אין דער אַרומיגער סביבה. זיי פיהלען עס אַלס אַ שווערע שטערונג פאַר זיי, וואָס אַנדערע אידען, זייערע שכנים, פּראָקלאַ־מירען הויך זייער נאַציאָנאַליטעט און פאָדערען אַ שאַרפע שיי־דונג צווישען זיך און די אַנדערע פעלקער. זיי האָבען שטאַרק מורא זיי זאָלען ניט בעטראַכט ווערען אַלס פרעמדע אין זייער געבורטס־לאַנד, וועמעס פרייע בירגער זיי זיינען. זיי האָבען מורא אַז מען וועט דאָס טאָן איצט מעהר ווי פריהער ווען אַ גרויסער טייל פון דעם אידישען פאָלק פאָדערט פאַר זיך אָפען דאָס רעכט פון אַ בעזונדערעס פאָלק, און נאָך מעהר, ווען עס וועט נאָך וואו עס איז ווירקליך אויפ־שפּרינגען אַ פּאָליטישער און קולטורעלער צענטער פון'ם יודענטום, אַרום וועלכען עס ווילען זיך גרופּירען מיליאָנען פון נאַציאָנאַל גע־אייניגטע אידען.

אָט די אַלע געפיהלען פון די אַסימילאַציאָנס אידען זיינען פערשטענדליך. זיי זיינען אויך בערעכטיגט פון זייער שטאַנד־פּונקט. אָבער זיי האָבען אויך קיין רעכט צו פאָדערען אַז דער ציוניזם זאָל בעגעהן זעלבסטמאָרד צוליעב זיי. די אידען, וועלכע זיינען גליקליך און צופרידען אין זייער געבורטסלאַנד און זיי ווייזען מיט כעס צוריק די פאָדערונג עס אויפצוגעבען, זיינען אונגע־פעהר אַ זעקסטעל פון דעם אידישען פאָלק, לאָמיר זאָגען צוויי מיליאָן פון צוועלף. די איבעריגע פינף־זעקסטעל, צעהן מיליאָן, פיהלען זיך זעהר אונגליקליך אין די פלעצער וואו זיי וואוינען און

זיי האָבען אַן אורזאַכע דערצו. מען קען, דעריבער, ניט פאָדערן פון די צעהן מיליאָן אַז זיי זאָלען זיך תמיד צופּאַסען אַ פּאָזיציאָן צו זייער קנעכטשאַפט. אַז זיי זאָלען אויפגעבען יעדעס שטרעבען אויסגעלייזט צו ווערען פון זייער נויט, בלויז כדי עס זאָל ניט געשטערט ווערען די בעקוועמליכקייט פון צוויי מיליאָן גליקליכע און צופרידענע אידען.

אגב זיינען אָבער די ציוניסטען פעסט איבערצייגט אַז דער פחד פון די אַסימילאַציאָנס אידען איז אונבעגרינדעט. די ווידער־פעראייניגונג פון דעם אידישען פאָלק אין פּאַלעסטינא וועט ניט האָבען אָט יענע פאָלגען, פאַר וועלכע זיי האָבען מורא. אַזוי באַלד ווי עס ווערט אַ אידישע לאַנד, וועלען די אידען האָבען די וואַהל אויסצוואַנדערן דאָרטען אָדער צו בלייבען אין זייער איצטיגע היימאַט. פיעלע וועלען, אָהן ספק, בלייבען, און דערמיט וועלען זיי ווייזען אַז זיי האָבען ליעבער זייער געבורטסלאַנד ווי זייער פאָלק און זייער נאַציאָנאַלען באָדען. עס איז מעגליך, אַז די אַנטיסעמיטען וועלען דאַמאָלסט אויך שליידערן אין פּנים דאָס שענדליכע און אונעהרליכע וואָרט „פרעמדע!" אָבער די אמת'ע קריסטען צווישען זייערע לאַנדסלייט, די וועלכע דענקען און פיה־לען לויט נאָך די תורה און די ביישפּיעלען פון דעם עוואַנגעליום, וועלען זיין איבערצייגט, אַז יענע אידען בעטראַכטען זיך ניט אין זייער געבורטסלאַנד ווי פרעמדע, און זיי וועלען ריכטיג אויס־טייטשען זייער פריוויליגען אויפגעבען פון אייגענע אידישע לאַנד און זייער צוגעבונדקייט צו זייער היימאַטה און די קריסטליכע שכנים.

די ציוניסטען ווייסען אַז זיי האָבען זיך אונטערגענומען אַן ארבייט פון אַן אונגעהייער גרויסע שוועריגקייט. מען האָט נאָך קיין מאָל ניט פּרובירט פרידליך איבערצוזעצען אין אַ קורצער צייט אויף אַנאַנדער באָדען מעהרערע מיליאָנען מענשען וואָס קומען פון פערשיעדענע לענדער. מען האָט נאָך קיין מאָל ניט פּרובירט צו פערוואַנדלען מיליאָנען פּראָלעטאַריער אָהן אַ בעשטימטע פּראָ־פעסיאָן און וואָס זיינען קערפּערליך זעהר אראָפּגעקומען אין אַקער־

בויער און בהמות ערציהער; מאכען שטעדטישע קרעמער און סוחרים, אגענטען און שטובמענשען, וואָס זיינען אָפּגעוואָהנט געווארען פון דער נאַטור, וויעדער בעקאנט מיט דעם אקער און די מוטערליך־שפּייזענדע דאָרף ווירטשאפּט. עס וועט זיין נויטיג צוצוגעוועהנען די אידען פון די פערשיעדענע געבורטס־ערטער אייגע צו די אנדרע, זיי צו ערציהען פּראקטיש פאר נאַציאָנאַלע אייניגהייטליכקייט, און מנצח צו זיין דערביי די איבערמענשליכע הינדערניסע פון שפּראך־פערשיעדענהייט, פון ניט גלייכע קולטורען, דענקגעוועהנהייטען, פאָראורטהיילע, נייגונגען און אָפּנייגונגען, וועלכע וועלען מיטגעבראכט ווערען פון זייערע געבורטס־פלעצער און פרעמדע נאַציאָנען.

וואָס עס גיט די ציוניסטען מוטה אָנצוהויבען אָט די הערקולעס ארבייט, איז די איבערצייגונג, אַז זיי טוען אַ ניצליכע און נויטיגע ארבייט, אַן ארבייט פון ליעבע און מאָראל, אַן ארבייט פון גערעכטיגקייט און קלוגקייט. זיי ווילען ראטעווען מיליאָנען ברידער פון אונערטרעגליכע נויטה. זיי ווילען בעפרייען די פעלקער, צווישען וועלכע זיי לעבען איצט כלומרשט, פון זייער אונאנגענעהם געפיהלטע געגענווארט. זיי ווילען אוועקנעהמען די אורזאכע פון דעם אנטיסעמיטיזם, וועלכער ערנידריגט די עפענטליכע מאָראל און ברייננגט ארויס די ערגסטע אינסטינקטען. זיי ווילען מאַכען פון די אידען, וואָס מען ווארפט זיי איצט פאָר אַז זיי זיינען פּאַראַזיטען, פּראָדוקטיווע קרעפטען. זיי ווילען בעוואסערען אַ לאַנד, וואָס איז היינט וויסט, מיט איהר שוויס, און בעארבייטען מיט זייערע הענד, ביז עס וועט וויעדער ווערען אַ בליהענדער גאָרטען. אָט אזוי וויל דער ציוניזם דיענען אוף אַ גלייכען מאָסשטאב סיי די אונגליקליכע אידען און סיי די קריסטליכע פעלקער, סיי די ציוויליזאציאָן און סיי די וועלט־עקאָנאָמיע; און אָט די דיענסטע, וואָס ער קאָן און וויל טהאָן, זיינען גרויס גענוג צו רעכטפערטיגען זיין האָפנונג, אַז אויך די קריסטליכע וועלט וועט זיי קענען אָפּשעצען און איהם אונטערשטיצען מיט איהר טהעטיגע סימפּאטיע.

דער ציוניזם און די ארבײטער

דער ציוניזם און די ארבייטער

(א פֿאָרטראַג געהאַלטען אין אמסטערדאם 17טען אפריל 1899).

מיינע דאמען, מיינע הערן!

עס טרעפט אונז אָפט, אז נייגיעריגע מענשען, מייסטענס קריסטען, פרעגען אונז: „וואָס וויל דער ציוניזם?" מיר ענטפערן: „דער ציוניזם וויל שאַפען פאר יענע אידען וואָס זיינען צושפּרייט אין ביידע וועלטען, וואָס זיינען פערשיעדען פון זייערע לאַנד־גע־נאָסען אין זייער אמונה און אין זייערע מנהגים, א געזעצליך גע־זיכערטע היים אין פּאַלעסטינא, וואו זיי זאָלען זיך קענען ענטוויק־לען לויט נאָך זייערע אינדיווידועלע און נאַציאָנאַלע אייגענ־שאַפטען". מיר זעהען דאמאלסט אָפט, ווי דער פרעגער שאָקעלט מיט'ן קאָפּ און ענטפערט: „איהר ווערט פערלייקענט דורך דעם אָפיציעלען יודענטהום, פון די רבנים און די פאָרשטעהער פון די קהלות. איהר ווערט בעקעמפּפט פון די רייכע, פון די אידען וואָס ווערען אנגעזעהען אין דער געזעלשאַפט. אפילו צווישען די אָרימע אידען זעהען מיר נאָך ניט אז איהר זאָלט האָבען אזא גרויסע אנ־הייגערשאַפט. וואו זיינען אלזא די ציוניסטישע אידען? פאר וועלכע אידען ארבייט איהר אייגענטליך?"

פאר וועלכע אידען ארבייטען מיר אייגענטליך. דאָס איז א פראַגע, וואָס מיר שטעלען זיך גופא אין מינוטען פון ספקות און פעסימיזם. מיר געפינען אָבער גלייך אן ענטפער, וואָס בערוהיגט און מוטהיגט אונז: מיר ארבייטען פאר אונז גופא. מיר האָבען א אידעאַל און מיר אנערקענען שטאָלץ אז ער איז אונזערער. מיר האָבען א לעבענסציעל און מיר שטרעבען צו איהם מיט האָפנונג. מיר האָבען געבראָכען מיט דער טראַדיציאָנעלע פּאַסיווע שטעלונג פון אונזער פאָלק און מיר האָבען בעשלאָסען, אז מיר גופא זאָלען,

מיט די אנשטרענגונג פון אלע אונזערע כחות, שמידען אונזער אייגענעם מזל. דער רעזולטאט מעג זיין וואס ער וויל, מיר שפי־רען שוין איצט אין אונז די ברכה פון אונזער טהאט. מיר פיהלען, אז מיר ווענדען זיך אב פון דער נאכט און אז מיר געהען אויף דעם וועג פון ליכטיגקייט. דער מארגענשטערן פון דער צוקונפט שיינט שוין אויף אונז. מיר האבען געוואונען אכטונג פאר זיך גופא דורך דעם, וואס אונזער ווילען ווערט אלץ שטארקער זיך צו ער־ווערבען א מענשענווירדיגע עקזיסטענץ, און מיר געווינען דורך אט די זעלבסט־אכטונג, די קראפט און דאס רעכט, צו בעטראכטען מיט א שמייכעל אלס פשוט'ע נארישקייט די פעראכטונג פון אנ־דערע, אויב אזא זאך עקזיסטירט נאך גאר. אט דער שטאלץ, אט די מאראלישע בעפריעדיגונג, בנוגע אונז גופא, גיט אונז גייסטיגע שפייז, וועלכע אונזערע פערזענליכע שונאים און רכילות טרייבער קענען ניט געניסען און ניט בעגרייפען, — די שונאים, וועלכע זו־כען אין זייערע אייגענע שקלאפען־נשמות די מעגליכע מאטיוען פון אונזער ארבייטען און וועלכע געפינען אז אונזערע מאטיווען זיינען ניט קיין ריינערע ווי, גאוה.

מיר ארבייטען, אלזא, קודם כל פאר אונז גופא. אבער דאך ניט פאר אונז — דאס הייסט פאר די קליינע הייפעלע פון ציו־ניסטען פון דער ערשטער שעה אליין: אויך ניט פאר די אידען וואס זיינען צו אונז צוגעשטאנען און זיינען אריינגעטרעטען אין די ציוניסטישע ארגאניזאציאן און צאהלען דאס פרייוויליגע פאלקס־צינז, דעם שקל. מיר זיינען איבערצייגט, אז מיר ארבייטען אויך פאר די שווייגענדע מיליאנען ברידער, די וואס בלייבען נאך גלייכ־גילטיג, אזוי ווי עס איז געוועהנליך דער פאל מיט די גרויסע מאַ־סען, די וואס ווארטען נאך און וועלען זיך אנהויבען צו בעוועגען ערסט יעמאלט, ווען די לעבהאפטערע, די מעהר ענטשלאסענע ווע־לען האבען אויסגעטראטען דעם וועג און וועלען האבען געבויט די ערסטע איינלאדענדע סטאנציעס. אונזער בערעכטיגונג צו ריידען אין נאמען פון דעם גאנצען אידישען פאלק, אויסצוארבייטען צור־קונפטס פלענער און צוצוטרעטען צו די רעגיערונגען מיט פאָרדע־רונגען, שעפען מיר פון דער היסטארישער און מאראלישער קראפט

פון אונזער רעיון, פון דאס פארמאלע רעכט פון די וועהלער צו די ציוניסטישע קאנגרעסען, און אפילו פון דעם שווייגען, וואס דאס הייסט א שטילע צושטימונג פון די מיליאנען אידען, וועלכע מען זוכט אויפצורייצען געגען אונז. אנצואווייזען אויף אונזער רעכט, דארפען מיר נאר בלויז געגען יענע, וואס פערלייקענען אונז און וואס טענה'ן, אז זייער פערלייקענונג איז די פערלייקענונג פון דעם גאנצען אידישען פאלק.

קודם כל דארפען מיר בעטראכטען די פינאנציעלע גרויסע לייט פון אונזער פאלק און מיר האבען בעשלאסען, אז מיר גופא זאלען, עס זיינען אזעלכע דא, זיינען, אויב ניט אלע וויניגסטענס, מייס־טענס געגען אונז. אדער זיי לאכען פון אונז פון זייערע געלדזעק אראב אדער זיי בענוצען זיך געגען אונז און אונזער בעוועגונג מיט אויסדריקע פון כעס.

אט די האלטונג פון די רייכע קען אונז נאטירליך ניט זיין גלייכגילטיג.

ערסטענס בערויבען זיי אונז פון די געלד מיטלען אויף וועל־כער מיר האבען פון אנהויב פון אונזער שטרעבונג אונשולדיג גע־גלויבט אז מיר קענען רעכענען, און אהן אט די מיטלען, קען מען דאך גיט דורכפיהרען אין אונזערע צייטען א גרויסע, פריעדליכע, א ווירטשאפטליכע און פאליטישע פאלקס־בעוועגונג. מיר וועלען אבער דאך געפינען די נויטיגע געלד־מיטלען טיילווייז ביי די מי־טעלערע און קלענערע מענשען פון אונזער פאלק און טיילווייז, אויב עס וועט זיין נויטיג, אין דער קריסטליכער וועלט, וועמען מיר וועלען זוכען צו איבערצייגען, אז זי וועט געפינען ביי אונז א זיכערע און איינטרעגליכע געלד אנלאגע און אז זי וועט צו דער זעלבער צייט העלפען אויספיהרען א אידעאלען צוועק.

מיר וואלטען עס בעסער געוואלט פערמיידען צו בעטען די קריסטען אום הילף און אונטערשטיצונג. מיר וועלען עס אבער טהאן, ווען די שנאה אדער גלייכגילטיגקייט פון די אידישע רייכע וועלען אונז צווינגען דערצו. מיר האבען דערצו געגוג ענטשולדי־גונגען פאר אונזער אייגענעם געוויסען — אגב וואלט געווען א פאלשע גאווה ניט אנצונעהמען די נויטיגע געלד פאר די וויעדער־

בעלעבונג פון א לאנד דורך די פליים און קראפט פון אונזער פאלק, פון יעדער האנד וואס וועט עס אונז אנבאטען אויף אן אנשטענדיגען אופן. קיין פאלק דיינקט ניט צופיעל צו מאכען הלואות פון אנדערע פעלקער, און איך זעה ניט איין פארוואס דאס אידישע פאלק זאל זיין שטריינגער און מעהר אויסקלייבעריש, ווי די גרויסע און מעכטיגע רוסלאנד, אדער ווי די שטאלצע נייע פעלקער פון אמעריקא און אויסטראליען. אבער אפילו ווען אונזער אייגענליעבע זאל דורך דעם ליידען, נו וועלען מיר מוזען ליידען. וואו עס האנדעלט זיך וועגען דאס בעסטען פון דעם אידישען פאלק, האבען מיר קיין רעכט ניט זיך איינצוהילען אין אונזער פערזענליכע גאוה. אונזער שאנדע וועט פאלען אויף דעם קאפ פון די רייכע, וואס צוליעב זייער שולד וועלען מיר זיין אויסגעזעצט צום רויט ווערען.

אבער אויך צוליעב אנאנדער אורזאכע איז אונז ניט גלייכגילטיג די האלטונג פון די אידישע מיליאנערען. די מאסגעבענדע קריסטליכע קרייזען, יענע — וואס זייער מיינונג איז פאר אונז וויכטיג, ווייסען גאר ניט פון די אינערליכע פערהעלטניסע פון די אידען . די איינציגע אידען וועלכע זיי קענען און מיט וועלכע זיי פערקעהרען, זיינען די געלד־אידען. טיילווייז דרענגען זיך די לעצט דערמאהנטע ארויף אויף די קריסטען, טיילווייז ציהען די קריסטליכע קרייזען צו זיך צו, צוליעב זייער אייגענע טובה. אין דעם אידישען מיליאנער זעהט דער קריסט, אפילו דער פארנעמער קריסט, די בלום פון דעם אידישען פאלק, די אידעאלע פערקערפערונג פון זיינע אידעאלען. און ער מוז גלויבען, אז דאס אידישע פאלק גופא טיילט אט די אנשויאונג, ווייל ער געפינט דעם אידישען מיליאנער ניט נאר אויף דער שפיצע פון פערוואלטונגסראט פון באנקען און אקציענגעזעלשאפטען, נאר אויך אויף דער שפיצע פון די אידישע קהלות און אלע אידישע ארגאניזאציאנען. די פרייע וואהל פון דעם אידישען פאלק שיינט צו בעשטעטיגען די אויפפאסונג פון דעם קריסט, אז דער אידישער מיליאנער, מיט וועלכען ער האט געזעלשאפטליכע בעציהונגען, איז דער בערופענער פערטרעטער פון דעם אידישען פאלק. דער דיפלאמאט, דער אריסטאקראט, דער הויכער בעאמטער, דער פערפאסער, וואס

האָט געהערט פון דעם ציוניזם, פרעגט דעם אידישען מיליאָנער, מיט וועמען ער האָט אַ פערזענליכען אומגאנג: „וואָס איז אזוינס דער ציוניזם?" און ער קריגט אלס ענטפער: אָדער א הויב מיט די פּלייצעס, אָדער די אויסקונפט, וואָס ווערט איהם געגעבען מיט א שמייכעל אויף די ליפּען: „אַ נארעשקייט פון איינינע אבסקוראנטע שרייבערלעך, וועלכע ווילען מאַכען דעם עולם ריידען פון זיך, און פון איינינע רוסישע אידען וואָס זיינען ניט מעהר ווי פערדעקטע ניהיליסטען". וואָס איז דאָס פאר א וואונדער אז דער פרעגער בענוגענט זיך מיט אָט דער אויפקלעהרונג, און זעהט אונז אין דיזעלבע ליכט אין וועלכע מען האָט אונז פאָרגעשטעלט! מען באָט אונז ניט אָפט אָן די געלעגענהייט צו פערבעסערען די געפעלשטע מיינונג, און עס איז נאַטירליך א גרויסע הינדערניס פאר אונזער בעוועגונג, הויפּטזעכליך אויף דעם אָנפאַנג פון איהר וועג, אז זי ווערט ניט ריכטיג בעגריפען פון דער קריסטליכער וועלט, וואָס איהר גוטע מיינונג איז זעהר וויכטיג פאר דער בעוועגונג און וואָס אויף איהר גוטע מיינונג וואָלט דער ציוניזם געוויס געקענט רעכענען, ווען די מאסגעבענדע קריסטליכע וועלט וואָלט געהאט בעסערע אויסקינפטע איבער איהם.

די שנאה פון די מייסטע גרויסע געלד־אידען שאדט אַלזאָ דעם ציוניזם דאָפּעלט: מאַטעריאליש, מיט דעם וואָס זי בערויבט איהם פון די געלד־מיטלען, אויף וועלכע ער האָט געגלויבט אז ער קאן רעכנען; מאָראליש, מיט דעם וואָס זי ערוועקט די מיינונג אין דער קריסטליכער וועלט, אז דער ציוניזם קאָן ניט זיין א אידישע פאָלקס־בעוועגונג וואָס קאָן גענומען ווערען אין ערנסט, וויל די פערטרעטער פון יודענטהום וואָס זיינען די איינציגע אנערקענט פון דער רעגיערונג און פון דער געזעלשאפט, פערווארפען איהם מיט פעראכטונג אָדער מיט צאָרן.

צו ברעכען דעם ווידערשטאנד פון די אידישע מיליאָנערען און זיי צו געווינען פאר אונזער זאַך, מוזען מיר אויף דעם מאָמענט אויפגעבען. מיר דארפען זעהען ווי מיר קענען זיך העלפען אָהן זייער געלד. פערקעהרט, אָבער, טאָרען מיר ניט אויפגעבען אויפצוקלערען די קריסטליכע וועלט, אז די אידישע מיליאָנערען זיי־

נען ניט די פערקערפערונג פון די אידישע אייגענשאַפטען, ניט די בערופענע פערטרעטער פון דעם אידישען פאָלק, און אַז דעריבער בעווייזט עס גאָרניט געגען דעם ציוניזם, ווען זיי ווילען פון איהם ניט וויסען.

די אידישע מיליאָנערען — כדי ניט צו דאַרפען איבער'חזר'ן עס פיעל מאָל, בעטאָן איך עס איינמאָל פאַר אַלע מאָל: איך רייד פון זייער גרויסע מעהרהייט, פון דעם דורכשניט פון אָט דעם מין; איך וויים אָבער גאַנץ גוט, אַז עס זיינען דאָ צווישען זיי אַ קליינע מינאָריטעט פון אויסנאַהמען וואָס פערדיענען אכטונג — די אידישע מיליאָנערען האָבען קיין רעכט צו ריידען אין דעם נאָמען פון דעם אידישען פאָלק, ווייל זיי קענען איהם ניט און זיי פיהלען ניט פאַר איהם. זייערע ערקלערונגען וועגען דעם ציוניזם זיינען ריין פערזענליכע מיינונגען, וואָס דריקען אויס נאָר זייערע אייגענע געפיהלען און די געפיהלען פון זייער געזעלשאַפטס־קלאַס. אַז די אידישע מיליאָנערען זיינען אָבער ניט קיין ציוניסטען, אַז זיי זיינען שונאים פון דעם ציוניזם, איז פערשטענדליך. זייער רייכטהום גיט זיי אַלע בעפריעדיגונגען וואָס קענען געשאַפען וועָרען פאַר געלד, און עס גיט היינט־צו־טאָג וויניג בעפריעדונגען, וואָס האָבען ניט זייער מאַרק־פּרייז. פאַרוואָס זאָלען זיי זיין ציוניסטען? כדי צו פערבעסערען זייער מאַטעריעלע לאַגע? דאָס האָבען זיי ניט נויטיג. כדי צו דינען אַ היסטאָרישען און מאָראַלישען אידעאַל? זיי האָבען ניט קיין אידעאַל, און בלויז דאָס וואָרט אידעאַל ערוועקט שוין אין זיי אַהייטערקייט אָדער מיטלייד. כדי צו ענטלויפען פון רדיפות און בזיונות? זיי ליידען ניט פון דעם. פאַר זיי עקזיסטירט דער אַנטיסעמיטיזם אין אמת'ן ניט. זיי געהערען צו דער פּריווילעגירטער קלאַסע. די רעגיערונג צייכענט זיי אויס מיט אָרדענס, אַדעלס־טיטולען, מיט זיצען אין די לאָרדס הייזער. זיי בעטראַכטען זיך אַלס מיטגליעדער פון דער אַריסטאָקראַטיע, און די אַריסטאָקראַטיע איז ניט געגען דעם. פאַר דעם קריסטליכען אַריסטאָקראַט איז דער אידישער מיליאָנער אַ פערמעגען, אַ ציפער אויף צוויי פּיס, און פאַר ציפערן האָט יעדער רעאַליסט, אַכטונג. אין געלד־זאַכען הערט אויף די געמיטליכקייט;

אזוי ווי דער ראַסען־פּאַראורטייל. נאָך מעהר. דער קריסטליכער
אַריסטאָקראַט געפינט, אויף להכעיס זיין פּרינציפּיעלען אַנטיסע־
מיטיזם, דעם אידישען מיליאָנער פון זיין סביבה גאַנץ נעט, און
לאָזט איהם דאָס אָפט פיהלען דורך אַן אויסגעשפּראָכענע סימ־
פּאַטישע בעהאַנדלונג. דאָס קאָן מען פּסיכאָלאָגיש לייכט ער־
קלערען. דער אַריסטאָקראַט שרכנט זיך צו אַ שטעלע אין פער־
וואַלטונגסראַט פון דער באַנק פון זיין אידישען פריינד און וויל
געווינען די גוטגעפילטע האַנד פון זיין טאָכטער. צוליעב אַ נאַ־
טירליכע בעדערפנים פון זעלבסט־אַכטונג רעדט ער זיך איבער,
אַז דער מאַן, וועמעס געלד ער זוכט און נעמט אָן אויס פערשיעדענע
אורזאַכען, איז אַן און פיר זיך, ניט נעהמענדיג זיין פערמעגען אין
אַנבעטראַכט, אַ ווינשענסווערטהער חבר פאַר איהם. ווייל ער וואָלט
זיך מוזען שעהמען פאַר זיך גופא, ווען ער זאָל זיך מוזען מודה
זיין, אַז ער זעהט אין דעם גע'חנפ'עטען פּרעזידענט פון דער גרוי־
סער באַנק און אין דעם פּאָטער פון דער הייראַטס־פעהיגער יורש'־
טע פון מיליאָנען, נאָר דעם געלד־זאַק אין אַ סאַלאָן אויסגאַבע,
און אַז ער ווידמעט איהם אין אמת'ען אַלע געפיהלען, מיט וועלכע
זיין אַנטיסעמיטיש האַרץ איז פול. מען מוז שוין זיין אַ צעזאַר
ווי וועספּאַסיאַנוס צו זאָגען: „עס איז ניט געגוג!“ אָט דער
עגאָאיזם אויפ'ן גרויסען סטיל אין דעם געלד ליעבהאַבען, איז צו
אימפּעראַטאָריש פאַר געוואוינליכע אַדעל־לייט. דער קריסטליכער
אַריסטאָקראַט וואָס שטרעבט נאָך אידישעס געלד, האַלט עס פאַר
זיין חוב צו זיך גופא און צו דער וועלט, צו רייניגען קודם כל אָט
דאָס געלד דורך אַן אַכטונגס־באַד פאַר די גרויסע אידען.

איך בין דעריבער געניגט צו גלויבען, אַז די אידישע מיליאָ־
נערען זיינען גאַנץ אויפריכטיג, ווען זיי זאָגען: „אַנטיסעמיטיזם?
וואָס הייסט דאָס? דאָס עקזיסטירט דאָך גאָר ניט!“ דאָס איז
העכסט וואהרשיינליך אין פיעלע פאַלען ניט קיין געשפּילטע נאַ־
איוויטעט, נאָר אַן עכטע. זיי פיהלען ניט קיין אַנטיסעמיטיזם.
ווען אַנדערע אידען פערזיכערן אַז זיי פיהלען יאָ דעם אַנטיסעמי־
טיזם, ווייסען זיי דאָך פון איין מיטעל, ווי פון איהם פּטור צו ווע־
רען: די וואָס זיינען גע'רודפ'ט, דאַרפען נאָר ווערען מיליאָנערען

און באַראַנען, דאַן הערען די רדיפות באַלד אויף. דאָס איז זייער לייזונג פון דער אידישער פראגע. איך מוז צוגעבען, אז אָט די לייזונג שיינט צו זיין אויפ'ן ערסטען בליק עלעגאַנטער, אנגענעהמער און ווינשענסווערטהער ווי די ציוניסטישע. עס וועט אָבער אפשר ערשטוינען די אידישע מיליאָנערען ווען מען וועט זיי זאָגען, אז זייער לייזונג קאן ערסטענס ניט גילטיג זיין ביי אַלע גע'רודפ'טע אידען; צווייטענס, אז זי קאָן אין אמת'ן ניט בריינגען צום געווינשטען ציעל.

ביז אַהער האָב איך געזוכט צו ערקלעהרען פאר וואָס די מיליאָנערען זיינען ניט קיין ציוניסטען. עס בלייבט פאר מיר נאָך צו ערקלעהרען, פאַרוואָס פיעלע פון זיי זיינען ניט בלויז גלייכגילטיג געגען אונז, נאָר זיי זוכען אונז אויך צו רודפ'ן מיט אן אקטיווע שנאה. זיי פיהלען דונקעל אז מיר שטערען זייערע קרייזען, און אָט דאָס געפיהל, וואָס זיי גופא זיינען נאָך וואהרשיינליך ניט קלאָר בנוגע זיינע איינצעלנע קוועלען, האָט א גוטע בערעכטיגונג. דאס יודענטהום האָט געהאַלטען ביי'ן אבשטאַרבען אין די מערב לענדער. געמישטע חתונות, טבילות, פריידיינקערשאַפט האָבען דין געמאַכט זיינע רייהען און מען האָט געקאַנט זעהען אין פאָראויס אונגעפעהר דעם צייטפונקט, ווען עס וואָלט זיך אין גאַנצען האָבען אויפגעלייזט. דאס וואָלט נאָך אפילו ניט געהייסען דער באַלדיגער טויט פון יודענטהום גופא, ווייל אין דעם מזרח שטאַרבט עס ניט אזוי לייכט אָב, און עס וואָלט נאָך אַלץ געוועזען א געפאהר אז דער פראָצעס פון אויפלייזונג וואָלט נעשטערט געוואָרען דורך דעם אריינשטרעמען פון פרישע אידישע בלוט פון דעם מזרח. אָבער געגען אָט די געפאהר האָט מען זיך דאָך געקאָנט שיצען. א גוטער קליינער פערבאָט פון איינוואַנדערונג פון אויסלענדישע אידען, וואָלטען די רייכע אידען שוין קאָנען דורכפיהרען מיט זייער איינפלוס; זיי וואָלטען אפילו ניט דאַרפען לאַנג בעטען די רעגיערונגען בנוגע דעם. אונטער דעם שוץ פון א שטרענגע פערשפאַרונג פון די גרענעצען, איבער וועלכע די רייכע אידען וואָלטען געהאַלטען וואַך מיט אָפענע אויגען, וואָלט דאס אונגליק פון יודענטהום ביסלאַכווייז, פערשוואונדען. דאָס

איז א מעטאָדע וואָס ווערט בענוצט אויף געגען מגפות. דער אַנ־טיסעמיטיזם איז אפילו אויף געגען פערשמעלצונג און פערשוואונ־דען ווערען, אָבער די רייכע אידען אָדער גלויבען גאָר ניט אז ער עקזיסטירט, אָדער זיי האַלטען איהם פאַר א פאַרבייגעהענדע ער־שיינונג. דער ציוניזם מאַכט אָט דעם קלוגען פּלאַן צו גאָר נישט. לעבעדיגע פרעמדע אידען קאָן מען אויסשליסען פון די מערב לענ־דער, אָבער ניט געדאַנקען. און אזוי באַלד ווי דער ציוניזם דרינגט אריין אין א אידישע קהלה, וויל די קהלה מעהר ניט שטאַרבען, נאָר ער ווערט וויעדער יונג פון אינעווענינג, אָהן אפרעמדען צו־פלוס. עס זיינען ווידער דאָ אידען, זיי ווערען ווידער בעמערקט, אפילו אין דעם רייכען אידען פאַלט שוין אויף זיין אידעשקייט; מען גלויבט איהם ניט מעהר אז ער איז אן אריער ווי יעדער אַנ־דערער אריער, — און דאס איז ניט אנגענעהם.

אָט דאָ האָט איהר דאָס פערברעכען פון דעם ציוניזם. די אידישע מיליאָנערען האָבען געדולדיג, שטילינקערהייט, אויף א ביטרען אופן, כמעט אין גאַנצען דורכגעזעגט די קייט וואָס פער־בינדט זיי מיט'ן יודענטהום. זיי זיינען נאך געהאַנגען נאָר אויף א שוואַכען אידישען פאָדים, וואָס די לעצטע, לייכטע אנשטרענ־גונג וואָלט אָבגעריסען. און איצט שרייט דער ציוניזם איבער אַלע דעכער: „עס עקזיסטירט א יודענטהום! מיר זיינען א ראַסע! עס עקזיסטירט אָהן ספק אויף אן אויסוואורף פון דעם יודענטהום, אָבער אויך אָט דער אויסוואורף איז אידיש. דאָס איז אפילו שמערצליך פר אונז; מיר קאָנען עס אָבער ליידער ניט ענדערן“. מיר וואַרפען ניט ווילענדיג א ווענדע מיט א קרומען האַקען אין די פלייש פון די פייגלינגע און בינדען זיי וויעדער צום יודענטהום, פון וואָס זיי האָבען געהאָפט צו אַנטלויפען שטילערהייד. זיי האָ־בען געוואָלט זיך אונטערטונקען און דער ציוניזם ליגט זיך אַרום זייער גוט־געגנעהרטען גוף אַלס א מערקווירדיגע פערבינדונג פון שווימגאַרטעל און צוואַנגס־העמדל. דער ציוניזם אונטערברעכט די פערדומפּונג פון די געגעכטע תביעות פון אברהם און זיינע אייניקלאך. ווי זאָל א אידישער מיליאָנער, וואָס איז געוועזן אזוי

נאָהענט אראַבצואוואַרפען אַט דאָס צונעמענים, ניט זיין אויפ־געבראַכט געגען דעם?

איך זעה אָבער א צווייטע אורזאַכע פאר די שנאה, מיט וועלכע די אידישע מיליאָנערען זיינען רודף דעם ציוניזם: ווי חוצפה'דיג און הויך זיי זאָלען ניט טראָגען זייער נאָז, האָבען זיי דאָך ניט געקאָנט אין גאַנצען מנצח זיין א געוויסען אטאַוויס־טישען פּחד. אין א מאָמענט פון געדריקטקייט קומט עטוואָס ווי א פאַר־געפיהל איבער זיי, אַז זייער שטעלונג אין דער וועלט איז אפשר דאָך ניט אין גאַנצען אזוי געזיכערט, ווי זיי וואָלטען זיך גופא וועלען איבעררעדען אַז עס איז אזוי אין אמת'ען. זיי ווייסען אפילו ניט די אידישע געשיכטע, אָבער זיי האָבען דאָך אמאָל געהערט קלינגען אַז אויך אין ענגלאַנד, אונטער ריכארד לעוונ־הערץ, אין פראנקרייך אונטער פיליפ דעם שיינען, אין שפּאַניען אונטער פערדינאַנד און איזאַבעלאַ, האָבען געלעבט אידישע מי־ליאָנערען, וועלכע האָבען געוואויהנט אין פּאַלאַצען, האָבען גע־האַט הויפליכע און רעגיערונגס שטעלען, האָבען איינגעלאַדען דעם אדעל פון דאָס לאַנד אויף פּרעכטיגע מאָהלצייטען, און אַז פּלוצ־לונג, אָהן א ווארנונג, איז אָנגעקומען א שרעקליכער טאָג, וועל־כער האָט פערוואַנדעלט אַט די שמייכעלדיגע מיליאָנערען אין פערקריפּעלטע פּגרים און די גליקליכערע פון זיי — אין ארומ־וואַנדערנדיגע בעטלער, וואָס זייערע אייניקלאָך שטאַרבען היינט פון הונגער און ווערען פערדאַרבען אין די אידישע גאַסען פון פּויִ־לען און רומעניען. — דאַמאָלסט קוועלט ארויס פון דעם טיעפסטען אבגרונד פון זייער שרעקעדיגער נשמה, די פראַגע: „ווי וואָלט געווען ווען אַט דער מאַרמאָר־פּאַלאַץ וואָלט ניט געווען נענוג צו בעשיצען מיין געלד, ווען אפילו א גרעפליכער לייטענאַנט פון דער קאַוואַלעריע אַלס איידעם וואָלט ניט געווען א גענינענדער פערזענליכער שוטץ?" און אַט די שרעקליכע פאָרשטעלונג טריפט אריין ווערמוט אין דעם בעכער פון דעם עקסטרא גוטען וויין. אין דעם דירעקטאָר'ס קאַבינעט פון זייער שטאָלצע באַנק, הויבט זיך אויף פאַר זייערע אויגען דער גייסט פון באַנקא — איך וויל דאָ קיין וויצען מאַכען — איך האָב עס! שוואַרצע געדאַנקען פון אַט

דעם סאָרט בעזוכען זיי אָפטער ווי זיי ווילען עס מודה זיין פאר אנדערע. זיי מאַכען די גרעסטע אנשטרענגונגען כדי זיי צו אונ־טערדריקען. זיי בעלוינען מיט די נדבנות פון אָריענטאַלישע הער־שער זייערע לייבאסטראָלאָגען און הויף־נאַרען, וועלכע פערטריי־בען די דונקעלע נאַכט פויגלען פון זייערע שטערען און פערשלע־פערן זיי מיט פרייליכע נביאות און חניפה וויצען. פערקעהרט ווידער, ווענדען זיי אָן זייער גאַנצען כעס, דעם כעס פון יעדעם טראיאַנער פאָלק געגען יעדע קאַסאַנדרא, געגען די ציוניסטען, וועלכע זאָגען ארויס הויך דאָס וואָס יענע ווילען מודה זיין צו זיך גופא, און ווייזען זיי צווישען די פרעעראָפאָעליטישע און אימפּרע־סיאָניסטישע בילדער אויף דער וואנד פון זייערע פרעכטיגע סאַ־לאָנס, דאָס פלאַמענדיגע „מנה מנה תקל ופרסין“.

דאָס איז דער סוד פון די פיינדליכע שטעלונג פון אזוי פיעל געלד־אידען געגען דעם ציוניזם. אין דער געגענוואַרט שפירען זיי דעם אַנטיסעמיטיזם ניט פיעל, אפשר גאָרניט; פאר דער צו־קונפט פערשליסען זיי איבער געוואַלד די אויגען, אָדער זיי האָפען, אז ווען נייע אונגליקען וועלען טרעפען דאס יודענטהום, וועלען זיי שוין זיי ניט געפינען מעהר אַלס אידען. די שייכות מיט כלל ישראל האָבען זיי אויפגעגעבען און זיי צאַפּלען זיך מיט גרויס רוגזה געגען דעם, וואָס מיר נעהמען זיך אונטער ווידער צו פערבינדען אַלע אייניקלאַך פון אברהם. זיי מיינען, אז דאס אנטי־סעמיטיזם, וועניגסטענס אזוי ווייט ווי ער וואָלט זיי געקאָנט בע־ריהרען, וועט אויפהערען פון זיך אליין, ווען דער לעצטער מערב איד וועט זיך האָבען גע׳שמד׳ט, און עס וועט ווערען פערבאָטען פאר די מזרח אידען אין די מערב לענדער, וואָס וועלען זיין גע־רייניגט פון אידען, און זיי בעהויפּטען אז דאָס זיינען מיר וואָס סוד׳ען אריין די גוטע, אונשולדיגע אנטיסעמיטען בייזע געדאַנ־קען, ווען זיי זאָגען: „עס איז גענוג אז עס וואויהנען וואו עס איז אין דער וועלט אונטערדריקטע, רעכטלאָזע אידען, כדי אָנצו־האַלטען דעם אנטיסעמיטיזם ניט נאָר דאָרטען, נאָר איבעראַל; און עס איז גענוג אז דער אנטיסעמיטיזם בלייבט לעבען, כדי צו

מאַכען די בלויזע טבילה, וועניגסטענס פאַר די ערסטע דורות, אַן אונגעניגענדען מאַסרעגעל פון אידישע בעשיצונג".

און אפילו דער קליינער טייל פון די אנטי־ציוניסטישע מי־ליאַנערען, וועמען איך קאַן ניט בעשולדיגען אז זיי ווילען אנט־לויפען ווי פייגלינגע פון יודענטהום, די וואָס בעהאַלטען נאָך אַ פונק פון אידישען געפיהל אונטער דיקע שיכטען פון אַש, אויך די בעסערע פערזאָנען זיינען אויפגערעגט געגען דעם ציוניזם. פאַרוואָס אויך די? צוליעב אַ מענשליכע אורזאַכע וואָס מיר קאָ־נען פערשטעהן און דעריבער קאָנען מיר ניט זיין פערביטערט גע־גען דעם, נאָר עס קאַן אין אונז דערוועקען אַ רחמנות'דיגען שמיי־כעל. דער ציוניזם פערלאַנגט פון זיי אַן אַנשטרענגונג, און פאַר־וואָס זאָלען זיי מאַכען אַן אַנשטרענגונג? דאָס איז גאָר ניט נויט־טיג פאַר זיי! דער ציוניזם שטערט די רוהיגקייט פון זייערע דענקונגס־געוואוינהייטען, און דאָס געפעהלט דאָך ניט רייכע, צו־פריעדענע מענשען. מיר ענטשולדיגען אונזער אַטאַקע אויף זייער לעבענס־אידיליע מיט דעם, וואָס מיר ווייזען אויף דעם עלענד פון אונזערע מזרח ברידער. אָבער צום טיפעל, פאַרוואָס לײדען ניט אָט די אונגליקליכע ברידער ווייטער מיט רעזיגנאַציאָן און שוויי־גענדיג ווי ביז אַהער, כדי אז זייערע גליקליכע ברידער זאָלען ווייטער קאָנען בלייבען גוטע אידען, און ניט געמאַטערט און געטריע־בען צו ווערען פון די ציוניסטישע קוועלענדע גייסטער? אָך, די אָרמע רייכע פון אָט דער קאַטעגאָריע פערשטעהען גאָר ניט וואָס פאַר בעהאַלטענע כאַראַקטער־אייגענטימליכקייטען זיי ווייזען ארויס דורך זייער האַלטונג. זיי לײדען פון דער שרעקליכער אי־דישער גע'ירש'ענטער קראַנקהייט, וואָס דער גלות האָט געשאַפען און האַלט אויף אין אונזער פאָלק: די שנאָרעריי. זיי, די מיליאָ־נערען פערלאַנגען פון די הונגערליידער פון דעם מזרח די נדבה פון זייער איינענע רוה. זיי, די איבעררייכע, בעטלען ביי די ארעמסטע פון די ארימע: „שיינק מיר דאס אונגעשטערטע גע־ניעסען פון מיינע הכנסות, מיט דעם וואָס דו וועסט זיך אָבזאָגען פון דיין האָפנונג!" דער אָרמער איד האָט, ווי בעוואוסט, אַ גוטע האַרץ. אָבער די צדקה־פושקע פון דעם אידישען מיליאָנער מוז

ער לאָזען פערבייגעהן און ניט אריינוואָרפען אין איהר די נדבה וואָס מען פערלאַנגט פון איהם — זיין גאולה.

מיר האָבען אויך די פּראָטעסט־ראַבינער געגען אונז. זאָל איך אָט די פּערזאָנען אויך א וואָרט שענקען? פון מיינטוועגען. איך וועל עס טהאָן פערבייגעהענדיג, צוליעב די פאָלשטענדיגקייט פון מיין דיסקוסיאָן. וואָס אָט די דינער פון די קהלות זאָגען אָדער ניט זאָגען, האָט דעמזעלבען ווערטה. זייער בעדייטונג אין יודענטהום איז אזוי גרויס ווי א נול. זיי זיינען שוין לאַנג ניט מעהר לעהרער און פיהרער פון דעם פאָלק. ביי די אויפגעקלעהרטע זיינען זיי צום שפּאָט. ביי די פרומע — אַן ערגערניס. אויב זיי גופא גלויבען אין וואָס עס איז, אויסער זייער געהאַלט, ווייס איך ניט; איך האָב אויך קיין רעכט ניט דאָס צו אונטערזוכען, און ענדליך געהט דאָס מיר גאָר ניט אָן. אָבער אז זיי האָבען עס ניט פערשטאַנען ווי צו פערשטאַרקען און אויפצוהאַלטען די אמונה אין זייערע קהלות, קאָן מען זעהען פון איין בליק אין זייערע ליידיגע שולען, וואו מען מוז דינגען א מנין פאר דעם טעגליכען דאַווענען. זיי האָבען ניט געקאָנט אויפהאַלטען אין די אידישע מאַסען די קענטניס פון דער העברייאישער שפּראַך און דער אידישער געשיכטע, די אידישע מנהגים און זיטען, און דעריבער איז די אידישע מאַסע געוואָרען כמעט אין גאַנצען פרעמד פון אָט די אַלע זאַכען. די אידישע רייכע, וואָס גיבען זיי זייער אמט און געהאַלט, ווייזען זיי איראָניש וואָס זיי האַלטען פון א יודענטהום, וואָס די פּראָטעסט־רבנים זיינען זיין פערקערפּערונג, מיט דעם וואָס זיי לאָזען זיך אָדער זייערע קינדער שמד'ען, איינעם נאָך דעם אַנדערן. איצט חנפ'ענען אָט די העלדישע פּראָטעסט־רבנים די רייכע מיט דעם וואָס זיי הויבען אויף זייערע פרומע שטימען, אין נאָמען פון דער אידישער רעליגיאָן, געגען דעם ציוניזם. מעהר בערעכטיגטע מענשען ווי איך, האָבען בעשיצט די אידישע רעליגיאָן געגען אָט די אונערוואַרטעטע פערטיידיגער. פון מיין שטאַנדפּונקט אַלס אידישער פריידענקער קאָן איך נאָר זאָגען: אָט דער שטריך, די שנאה געגען די עכטסטע און טיעפסטע בעוועגונג, וואָס די אידישע פאָלק האָט ווען געוואוסט, האָט געפעהלט ביז איצט אין דעם כאַ־

ראַקטער־בילד פון די פּראַטעסט־רבנים. איצט איז דאָס בילד פאַלשטענדיג.

אָבער אויב מיר קאָנען פערנאַכלעסיגען די אָפּאָזיציאָן פון די פּראַטעסט־רבנים, אויב די גלייכגילטיגקייט אָדער שנאה פון די אידישע מיליאָנערען קימערט אונז נאָר אויף אזוי וויט אויף וויפיעל זי מאַכט שווער פאר אונז צוזאמענצושלאָגען די געלד־מיטלען פאר די פערווירקליכונג פון דעם ציוניסטישען געדאַנק, איז פאַראן איין אָבזאָגען זיך פון דעם ציוניזם, איין פערלייקנונג וואָס פערוואונדעט אונזער האַרץ. דאס איז די אָפּאָזיציאָן פון דעם אידישען ארבייטער, די אידישע פּראָלעטאַריער. אויב אויך אָט די הויבען זיך אויף געגען אונז, אויב אויך אָט די ערקלערען, אז זיי ווילען גאָר ניט וויסען פון דעם ציוניזם, דאַן איז אונזער אויפגאַבע אין אמת'ן, צו ענדע. דאַן וואָלט פאר אונז מעהר ניט איבריג בלייבען, ווי אראָבצולאָזען די קאָפּ, צו ערקלערען אז מיר זיינען בעזיעגט, און זעהען ווי מיר זאָלען קאָנען געפינען נאָך די טראַגישע ענטוישונג, פאר דעם רעשט פון אונזער לעבען, א נייעם אידעאַל, וואָס זאָל מאַכען אונזער לעבען לעבענסווערט. ווייל אויב מיר זאָלען אויך פאר דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט ניט ארבייטען, דאַן זעה איך ניט איין פאר וועמען דער ציוניזם זאָל אייגענטליך נאָך ארבייטען און פון וועלכע עלעמענטען זאָלען מיר ווידער אויפזאמלען דאָס אידישע פאָלק אין דאס לאנד פון זיינע עלטערן. פאר א פּאָר אידישע פרושים, וואָס זיי גייען אפילו גערן נאָך פּאַלעסטינא, אָבער ניט כדי דאָרטען צו ארביטען און אריינברענגען ציוויליזאציאָן אין א וויסטע לאנד, נאָר כדי זיך צו לאָזען דערנעהרען פון דיא פרומע אידען פון אויסלאנד און זיך צו בויגען זייער לעבען לאנג איבער דיא גראָבע בענדער פון דעם תלמוד? מיר האָבען טאקע גאָר ניט געגען אָט די פּערזאָנען, ווייל מיר לאָזען יעדען גליקליך זיין אויף זיין אופן; אָבער די אידישע מיסטיקער דאַרפען דאָך ניט דעם ציוניזם, כדי צו געהן נאָך פּאַלעסטינא. זיי קאָנען געפינען דעם וועג אָהן אונז און דאָרטען פיהרען א לעבען פון פרומקייט און ארבייטלאָזע פערקלערטקייט, אזוי ווי די קריסטליכע נזירים טהוען.

עס איז א פאקט צו וועלכען מיר טאָרען ניט פערמאכען די אויגען, אז פון דעם אידישע פראָלעטאריאט האָט מען אונז אויך צוגעוואָרפען ענטזאגונג. א טייל פון דער אידישער ארבייטערשאפט שטויסט דעם ציוניזם אוועק און ווארפט זיך ליידענשאפטליך, ווי עס איז נאטירליך פאר דעם אידישען טעמפעראמענט, אין די ארמס פון דעם סאָציאליזם, פון וועלכען ער ערקלערט אז ער וועט אין גאנצען געהאָלפען ווערען.

די אידישע פראָלעטאריער קאנען מיר אויף קיין פאל ניט אויפגעבען. אפילו ניט איין טייל פון זיי. אויב ז י י פערלייקענען אונז, וועלען מיר ניט שפילען די בעלי גאוה געגען זיי, נאָר מיר וועלען געדולדיג נאָכגעהען און מיר וועלען זיי זוכען צו איבערצייגען, אז נאָר א מיספערשטענדניס טרענט אונז. מיר ווינשען און האָפען פון טיעפסטען הארצען, אז דאָס וועט אונז געלינגען.

די אידישע פראָלעטאריער, וואָס זיינען געוואָרען סאָציאליסטען, בילדען זיך, ווי עס שיינט, איין, אז זיי מוזען פערוווארפען דעם ציוניזם צוליעב דעם וואָס דער סאָציאליזם און דער ציוניזם שליסען זיך פרינציפיעל איינע די אנדערע אויס. דאָס איז א גרויסער טעות. עס איז אמת אז דער סאָציאליזם ענטהאלט אין זיך אלס ווייטען אידעאל די פערברידערונג פון אלע מענשען, אָהן אונטערשיעד פון אבשטאמונג; אָבער גענוי דעמזעלבען אידעאל האָט אויך דער ציוניזם. אויף דעם מאָמענט, ביז אַט דער זעהר ווייטער אידעאל וועט דערגרייכט ווערען, שטרעבט דער סאָציאליזם צו אָרגאניזירען דעם פראָלעטאריאט פון אלע לענדער אלס איין איינהייטליכען קלאס, וואָס, זיך ניט קימערענדיג בנוגע פאָליטישע גרענעצען, פיהרט דעם קאמפף געגען אנדערע קלאסען פון דער היינטיגער געזעלשאפט. אָבער דער סאָציאליסט, ביי וועמען דאס קלאסענבעוואוסטזיין איז אין גאנצען ענטוויקעלט, הערט צוליעב דעם קיינמאָל ניט אויף צו פיהלען אז ער געהערט צו א בעשטימטען פאָלק, און די אָפיציעלע פיהרער פון דעם סאָציאליזם האָבען תמיד פראָטעסטירט געגען דעם וואָס מען האָט זיי גערופען גענאָסען אָהן א פאָטערלאנד. מען קאָן דאריבער דורכאויס ניט

איינזעהען, פאַרוואָס דוקא דער אידישער סאָציאַליסט מוז פערלייר־קענען אז ער געהערט צו אַ אידיש פאָלק, אין דערזעלבער צייט וואָס אַלע אנדערע סאָציאַליסטען בעקענען זיך מיט שטאָלץ אז זיי זייר־נען דייטשען, פראנצויזען, ענגלענדער אָדער אַמעריקאַנער.

דער סאָציאַליזם שליסט איין אין זיך מאַטעריעלע און מאָ־ראַלע שטרעבונגען. זיינע מאַטעריעלע שטרעבונגען זיינען גע־ווענדעט אויף די פערבעסערונג פון דער לאַגע פון די לוינאַרבייטער. וואו ענטדעקט איהר אין דעם ציוניזם די שוואַכסטע הינדערנים אַנטייל צו נעמען אין אַט די שטרעבונגען? לאָזען די אידישע פּראָלעטאַריער זיך אָרגאַניזירען, לאָזען זיי אַרבייטען מיט אַלע קרעפטען צו בעקומען העכערען לוין, קירצערע אַרבייטסצייט, גרע־סערע זיכערהייט, ערבות געגען אַרבייטסלאָזיגקייט, אונגליק און אַלטערס־פערזיכערונג. לאָזען זיי קעמפּפען פאַר אַלע רעכט, וואָס זאָל געבען דעם לוינאַרבייטער די מעגליכקייט, אז ער זאָל זיך קאָ־נען בעשטעהן אנטקעגען די אויבערמאַכט פון דעם אונטערנעהמער. די אידישע פּראָלעטאַריער זיינען צווישען אַלע עקספּלואַטירטע די עקספּלואַטירטעסטע, צווישען אַלע וואָס זיינען שוואַך עקאָנאָמיש, די פיעל שוואַכסטע. וואו זיי זיינען די רייכסטע אין צאָהל, האָבען זיי קיין רעכט ניט פון פרייע בעוועגונג און זיי קאָנען ניט פער־קויפען זייער קראַפט פאַר'ן בעסטען מארק־פּרייז. קריסטליכע אונטערנעהמער ברויכען זיי ניט גערן און נאָר ווען מען קאָן זיי קריגען ביליגער ווי קריסטליכע אַרבייטער. אפילו אידישע אונ־טערנעהמער ווילען בעסער קריסטליכע אַרבייטער, ווייל די אידי־שע שבתים און ימים טובים, די אידישע אינטעליגענץ, און דער גע־פיהל פון גלייכהייט פון דעם אידישען אַרבייטער, איז ניט בעקוועם פאַר זיי. מיט אַלץ וואָס די אידישע אַרבייטער טהוען כדי זיך צו פערטיידיגען, שטימען מיר אין גאַנצען איין. לאָזען זיי צוליעב אַט דעם צוועק מאַכען אַלע פערבינדונגען וואָס זיי ווילען און וואָס זיינען ניט געזעצליך פערבאָטען; לאָזען זיי שטיין צוזאַמען מיט זייערע קריסטליכע חברים אין יעדען לוין־קאַמפּף און לאָזען זיי געבען א ביישפּיעל פון אידישע טרייהייט, פון אידישע געדולד. זאָלען זיי אויסאיבען איבעראַל, וואו דער גורל האָט זיי פערוואָר־

פען, שטרענגע קלאַסען־סאָלידאַריטעט, ביז זיי וועלען זיך קאָנען פריי אָרגאַניזירען אויף דעם באָדען פון ארץ ישראל, ווי עס וועט זיי זיך אויסווייזען צו זיין פון די גרעסטע נוצען פאר זייערע אינ־טערעסען. און איך פרעג נאָך אמאָל: פארוואָס זאָלען זיי דאס אלץ ניט קאָנען טהאָן אלס גוטע ציוניסטען?

און אזוי ווי די מאַטעריעלע שטרעבונגען, אזוי זיינען אויך די מאָראַלע שטרעבונגען פון דעם סאָציאַליזם פון גרויסער בעדייטונג. און גראַדע אָט די מאָראַלע שטרעבונגען זיינען ניט קיין סתירה מיט דעם ציוניזם. וואָס זאָג איך? ניט קיין סתירה? זיי זיינען גראַדע פערווירקליכט אין דעם ציוניזם. אלץ וואָס איז אין דעם סאָציאַליזם א צוקונפטס־אידעאַל, איז געוועזען אין יודענטהום גע־שיכטליכע רעאליטעט, און דאָס קאָן אויך צוריק ווערען, ווען דאס אידישע פאָלק זאָל פון דאס ניי דערגרייכען זיין זעלבסטבעשטי־מונגס־רעכט.

וואָס זיינען די הויפט־פונקטען פון דער סאָציאַליסטישער וועלט אנשויאונג? רעספּעקט פאר דער מענשענווירדע פון יע־דען יחיד, ניט נעמענדיג אין אַנבעטראַכט זיין שטאַנד און בע־שעפטיגונג. די גלייכע אבשעצונג פון יעדער ארבייט, וואָס בע־פריעדיגט די בעדערפנים פון דעם כלל. די אַנערקענונג פון דאס רעכט פון יעדען ארבייטסוויליגען מענשען אויף א מינימום חלק אין די לעבענסגיטער און אויף אַ גערעכטען מאָס פון גליק. דאָס אריינפּאסען פון יעדען יחיד וואָס אַרבייט און שאַפט ווערטען אין דעם העכערען ארבייטס פּלאַן פון דעם געזעלשאַפטליכען אָרגאַניזם, כדי צו פערמיידען דעם תהו ובוהו וואָס קומט אַרויס פון זיין אנ־שטרייגגען זיך אלס א יחיד, אַכטענדיג אָבער צו דערזעלבער צייט זיין גייסטיגע און מאָראַלע זעלבסטשטענדיגקייט. דאָס איז דער פילאָזאָפישער קערנדעל פון דעם סאָציאַליזם, מיט וועלכען עס פערבינדט זיך נאָך דער געפיהל פון ברודערליעבע פאר אלע מענ־שען, די אמונה אין די ענטוויקלונגס פעהיגקייט פון דער מענשהייט, און האָפנונג אויף אַ בעסערע צוקונפט.

אָט די אַלע פונקטען זיינען דורכאוים אידישע אידעאַלען, וואָס זייער ווידעראויפלעבונג איז גראַדע דער ציעל פון דעם ציוניזם.

ווער האָט העכער געשעצט די מענשענווירדע ווי דאָס פאָלק וואָס איז געווען דאָס ערסטע צו שאַפען דעם בעגריעף, אז מיר זיינען גאָט'ס קינדער, דאָס הייסט — ווען מיר זאָלען עס איבערזעצען פון דער מיסטישער אויף דער ראַציאָנאַליסטישער שפּראַך — דעם בעגריף פון דער אַלערהעכסטע מאָראַלע פערזענליכקייט? ווער האָט העכער געשטעלט די מאָראַלע פעראַנטוואָרטליכקייט ווי דאָס פאָלק וואָס האָט זיך ערנסט גערופען דאָס פאָלק פון כהנים, דאָס הייסט, דינער פון דעם אידעאַל, און האָט געפיהלט אז עס שטייט פערבונדען דורך א קאָנטראַקט צו גאָט, דאָס הייסט, צו דער העכסטער מאָראַליטעט? ווער האָט טיעפער בעגריפען דעם געדאַנק פון גלייכקייט פאר'ן געזעץ ווי דאָס פאָלק, וואָס האָט הויך פּראָקלאַמירט: כל ישראל חברים! וואָס האָט פערלאַנגט א גלייכע בעשטייערונג פאר כלל אנגעלעגענהייטען פון דעם רייכען ווי פון דעם ארעמען, און האָט ניט געשעצט קיין מעלה העכער ווי די פון רייכערן וויסען און העכערע מאָראַל? וואו געפינט איהר אַנדערסוואו א געזעץ וואָס זאָל זיין אזוי נאָהענט צו דער סאָציאַלער גערעכטיגקייט ווי דער מאָראַלישער געזעץ, וואָס נעהמט ארויס רעגעלמעסיג, יעדען יובל, פון די הענד פון די איבעררייכע די לענדער וואָס זיי האָבען זיך ערוואָרבען אויף דעם חשבון פון אָרמע, און גיט זיי צוריק צו זייערע פריהערדיגע בעלי הבתים, — א געזעץ וואָס הויבט אויף די בעזאָרגונג פון די ארעמע, די אלמנות און יתומים, און אפילו פון די פרעמדע צו א רעליגיעזען פּרינציפּ? ווער שעצט פרייהייט אזוי ווי דאָס אידישע געזעץ, וואָס משפּט דעם שקלאַף, אז זיין אויער זאָל געבויערט ווערען צו דער מזוזה, ווען ער איז גענוג מיזעראַבעל, זיך אָבצוזאָגען פון דער פרייהייט וואָס דאָס געזעץ שענקט איהם נאָך זעקס יאָהר דיענסט? וואו ווערט די האַנדארבייט, יעדע עהרליכע אַרבייט העכער געשעצט ווי אין יודענטהום, וואָס זיינע גרעסטע לעהרער און חכמים זיינען געווען, אין דער צייט וואָס דער אידישער גייסט האָט געהאַלטען אין איין בליהען, שוסטער, סטאָליארעס, און מוליארעס, און וואָס האָבען אויסדריקליך געלערנט, אז יעדער עדלער אין גייסט זאָל זיך ערווערבען זיין לעבען דורך האַנדאַרבייט און זאָל לערנען די וויסענשאַפט צוליעב

איהר גופא, ניט כדי צו בעקומען לוין דערפאר? גלויבט איהר עס איז א צופאל, וואס די אידען מארקס און לאסאל שטעהען ביי דער וויעג פון היינטיגען סאציאליזם, און אז אפילו נאך היינט נעהמען די אידען דעם ערסטען פלאטץ צווישען די טעארעטיקער פון דעם סאציאליזם? מעגען אט די מענשען פערלייקענען זייער אידיש־קייט; אין זיי הערשט, אונבעוואוסט פון זיי גופא, א אידישער אטאוויזם. עס איז אבער זיי געקומען פון די בעהאלטענע פאלקס־טראדיציאנען, פון וועלכע עס ווערט גרעסטענטיילס צוזאמענגע־שטעלט דער ערסטער קערנדעל פון די אייגענשאפטען פון דעם יחיד, יענע בעגייסטערונג פאר סאציאלע גערעכטיגקייט, וואס האט אנגענומען ביי זיי די פארמע פון פראטעסט געגען אן אונגערעכטע עקאנאמישע און געזעלשאפטליכע ארדנונג און פון דער ענטוויק־לונג פון דעם סאציאליסטישען פראגראם.

איך גלויב שוין צו האבען בעוויזען, אז די אידישע פראלע־טאריער, אזוי ווי די אידישע טעארעטיקער פון דעם סאציאליזם, געפינען א ווייטען פרייען פלאטץ אין דעם ציוניזם פאר אלע זייערע גערעכטע פאדערונגען. אבער איך וואלט זיי אויך וועלען צייגען, אז זיי קענען געפינען אט דעם פלאטץ אלס אן אייביגע זאך נאר אין דעם ציוניזם און ניט אויסערהאלב פון דעם ציוניזם.

געדיינקט וואס די געשיכטע לערנט אונז, וועלכע רעדט צו אונז ווי א מורא ווארפענדע נבואה! זינד די גלות נאכט האט זיך אראבגעלאזען איבער דאס אידישע פאלק, הערען זיינע בעסטע גייסטער ניט אויף ארויסצוקוקען פאר א שטראהל פון האפנונג. לינקעאום דער וועכטער שטעהט אונבעוועגליך אויף זיין הויכען טהורעם, און ווענדט זיין אויג ניט אוועק פון שווארצען האריזאנט. ווי ער דערזעהט נאר דעם קלענסטען שיין א בליאסק טהאן אין דער פינסטערניס, טרומייטערט ער מיט שמחה ארונטער: „דער מאר־יען קומט!“ און דאס אידישע פאלק הויבט זיך אויף יעדעס מאל מיט רעש און זינגט א לויב געזאנג צו דעם נייעם טאג; אבער עס געפינט יעדעס מאל, ווען עס קומט דער מיטען טאג, אז דאס איז א טאג פון ענטוישונג.

די אידען ווייסען אז די איינציגע קוועלען פון זייער נויט און

ליידען, זיינען פאנאטיזם, אונוויסענהייט, גראָבהייט, און דעס־פּאָטיזם. און דעריבער, אזוי באַלד ווי זיי פלעגען גלויבען אז זיי האָבען בעמערקט, אז איינע פון אָט די פיער פינסטערע כחות זייַנען געוואָרען שוואכער, האָט אין זיי ערוואכט די האָפנונג, אז עס וועט איצט נעהמען א סוף צו זייער נויט. אָבער ביז איצט האָט זיך אָט די האָפענונג ארויסגעוויזען צו זיין, אַן אומזיסטע.

ווען די רעפאָרמאציאָן האָט מבטיח געווען צו בעפרייען די וועלט פון דעם גייסטעס־דרוק, דאמאלסט האָט דאס יודענטהום בע־גריסט אָט די בעוועגונג, וועלכע האָט פאר איהם אויך געשטעלט נערעכטיגקייט אין אויסזיכט. לוריה האָט געלערנט לוטהער העב־רייאיש; די רבנים האָבען אריינגעפיהרט די רעפאָרמאטאָרען אין אַלע סודות פון דער אידישער טראַדיציע און האָבען זיי געגעבען אין דער האנד די כלי זין פון די פירושים פון דעם תנ"ך. דער אידישער תנך האָט ווידער אָנגעהויבען פערעהרט צו ווערען אין קריסטענטהום. אָבער ווען די רעפאָרמאציאָן האָט שוין געזיעגט, האָט זי בעוויעזען מיט איהר נייע קענטניס פון דעם כתב, אז די אידען זיינען פערשאָלטען פון גאָט, און האָט זיי ערגער בעהאנדעלט ווי דער קאטאָליציזם.

די ענציקלאָפּעדיסטען האָבען זיך ערהויבען געגען דאס דאָגמא. די אויפקלעהרונג הויבט אָן איהר קאמפף געגען די אמונה פון דער קירכע. די אידען ווערען באַלד זייערע בעגייסטערטע נביאים. דער פאנאטיזם איז געווען דער טוידטליכער שונא, דעריבער מוז די אויפקלערונג זיין די רפואה דערצו. די אויפקלערונג האָט מנצח געווען; דער דאגמאטישער פאנאטיזם איז בעזיעגט געוואָרען, און נאָך פעבטענדיג ציהט ער זיך צוריק. אָבער די אידען האָבען דא גאָר ניט געוואונען. מען איז זיי אפילו מעהר ניט רודף צוליעב זייער אמונה, נאָר אין נאָמען פון א וויסענשאפטליכען, אנטראָפּאָ־לאָגישען פרינציפּ, ווי עס פאסט זיך פאר די אויפגעקלערטע קינ־דער פון 19טען יאהרהונדערט, — מען איז זיי רודף צוליעב זייער ראסע.

די פראנצויזישע רעוואָלוציאָן ברעכט דעם דעספּאָטיזם, פּראָק־לאָמירט מענשענרעכטע און ברייננט פרייהייט צו דער וועלט. דאָ

איז דאָך געווים סוף כל סוף די גאולה! די אידען חזר'ן דאס אי־בער, פיהלענדיג זיך גליקליך, זיי האָבען איהר געגלויבט, זיי טראָ־גען אריבער די בעוועגונג אין די וויטערע צוריקגעבליבענע לענ־דער, זיי נעהמען איבעראל דעם לײדענשאַפטליכסטען אנטהייל אין די פאָלקס־קעמפּפע פאר פרייהייט, אזוי וויט, אז מען האָט בעציי־כענט די 48ער רעוואָלוציאָן אלס א אידישע בעוועגונג. און היינט דולדען די ליבעראַלען זייערע אידישע מיטקעמפּפער נאָר נאָך מיט פערלעגענהייט אין זייערע רייהען, אָדער זיי ווייזען זיי גאָר אָהן צערעמאָניעס צוריק, ווייל די ליבעראַלען האָבען מורא אז מען בע־טראַכט זיי אַלס אן אַרמעע צו בעשיצען די אידען, און אז דעריבער ערווייטערט זיך דאָס פאָלק פון זיי.

נאָך אַזעלכע ערפאהרונגען האָבען מיר דאָס רעכט צו זאָגען צו די אידישע סאָציאַליסטען: די רעפאָרמאַציאָן האָט צוריסען איינצעגע קייטען, אָבער די אידישע קייטען האָט זי געשמידט נאָך פעסטער. די אויפקלעהרונג האָט בעפרייט די גייסטער, די שנאה געגען די אידען — פּאַרדאָן! געגען די סעמיטען — איז פיעל מעהר געשטיגען ווי זי איז מילדער געוואָרען. די פּרינציפּען פון דער פראנצויזישער רעוואָלוציאָן האָבען עראָבערט די וועלט, אָבער די היינטיגע ליבעראַלען גיבען די אידען אָנצוהערענים, אויף א העפ־ליכען אָדער גראָבען אופן, אז מען ווינשט ניט זיין אנטהייל נעמען אין די אַרבייט פון פּאָליטישער פרייהייט. דער סאָציאַליזם וועט אויך ברייגגען דיזעלבע ענטטוישונג ווי די רעפאָרמאַציאָן, די אויפ־קלערונג, די פּאָליטישע פרייהייטס־בעוועגונג. ווען מיר זאָלען דערלעבען צו זעהען אז די סאָציאַליסטישע טעאָריע ווערט א פּאַקט, יעמאָלט וועלען מיר זיין ערשטווינגט צו געפינען אין דער נייער אָרד־נונג אונזער אַלטען בעקאַנטען: דעם אנטיסעמיטיזם. עס וועט אייך ניט העלפען וואָס מאַרקס און לאסאל זיינען געווען אידען. דער גרינדער פון דער קריסטליכער רעליגיאָן איז אויך געווען א איד; עס איז מיר אָבער ניט בעקאַנט, אז די קריסטענהייט זאָל זיך גלויבען צו זיין א בעל־חוב צום אידישען פאָלק פאר דעם פאקט. עס איז ביי מיר קיין ספק ניט, אז די טעאָרעטיקער פון דעם סאָ־ציאליזם וועלען תמיד בלייבען טריי צו זייערע לעהרען, וועלען

קיינמאָל ניט אויפוואַרפען אַ ראַסענפראַגע. אָבער די פּראַקטישע פיהרער װעלען זיך האָבען צו רעכענען מיט דער װירקליכקייט, און די געפיהלען פון דעם װעלען אין אַ קורצער צייט ארויפנייטיגען אויף זיי אַן אַנטיסעמיטישע אָדער, לאָמיר זאָגען, אַן אַ סעמיטישע פּאָליטיק, אַזוי װי זיי האָבען עס ארויפגעצוואונגען אויף די פיהרער פון די פריויזיניגע בירגער פּאַרטייען. מען װעט דאַמאָלסט זאָגען אונגעפעהר אַזוי: די סאָציאַליסטישע סאָלידאַריטעט איז געזאָגט געוואָרען נאָר אויף די העכערע ראַסע, ניט אויף די נידעריגערע, און מען װעט צוריקשטעלען די אידישע ראַסע אויף אַ קורצען װעג אין די מענשהייט פון דעם צווייטען קלאַס, צוזאַמען מיט די ניגער און די קולים.

זאָלען די אידישע פּראָלעטאַריער און די טעאָרעטישע סאָציאַליסטען צווישען די געבילדעטע אידען הערען אונזער שטים און דאָס אריינגעהמען אין געדאַנקען. דער ציוניזם ארבייט פאַר זיי און קען ניט אויסקומען אָהן זיי. אונז קימערט ניט בנוגע די צופוילטע אידישע דעקאַדענטען, די נידריגע נאָכאַהמער פון אַ צייטמאָדע, וואָס איז טיילווייז טעמפּע און טיילווייז משוגע. לאָזען זיי פוילען וואו זיי זיינען! מיר מוזען אָבער יאָ האָבען די סאָציאַליסטישע ענטהוזיאַסטען. זיי האָבען אַ אידעאַל. זיי האָבען אמונה אין דער ענטוויקלונג און אין דער צוקונפט. זיי האָבען מאָראַל און דעם כח צו ארבייטען, וואָס איז גראַד נויטיג פאַר דעם ציוניזם. אַלץ וואָס זיי זיינען, קאָנען זיי זיין אין דעם ציוניזם. און אַזוי װי עס איז געוויס אַז זייער פערלייקענונג פון זייער אידישקייט, וואָס זיי האַלטען, דורך אַ טעות, אַלס אַ פאָרבעדינגונג פאַר זייער סאָציאַליזם, װעט זיי ברענגען ביטערע ענטטוישונג, אַזוי איז געוויס אַז דער ציוניזם באַט זיי אָן די מעגליכקייט צו לעבען לויט נאָך זייערע אידעאַלען, צו זייער אייגענע בעפרידיגונג, צו דעם כבוד פון זייער װעלטאַנשויאונג, און צום גוטען פון זייער פּראָלעטאַריזירטעם רעכטסלאָזעם פאָלק.

העלאטען און שפּארטאנער

העלאטען און ספּאַרטאַנער

פון די פריהעסטע צייט, זינט איך בין בעקאַנט געוואָרען מיט דער גריכישער געשיכטע, האָבען מיר דיא לאַקעדעמאַנישע העלאָטען צוגעצויגען אויף אַ מערקווירדיגען און געהיימניספאָלען אופן. מיר ווייסען ניט פיעל פון אַט דעם אונגליקליכען פאָלק. מיר זיינען ניט קלאָהר בנוגע זיין אָבשטאַמונג, און איבערהויפט ווייסען מיר גאָר ניט בנוגע זיין גייסטליכען לעבען און זיינע געפיהלען. אונזערע ווייניגע קאַרגע נאַכריכטען איבער די העלאָטען שטאַמען פון זייערע בעדריקער און פעראַכטער, די שפּאַרטאַנער. זיי גופא זיינען שטום. ווען זיי האָבען נאָך עקזיסטירט, האָבען זיי זיך ניט געטאָרט לאָזען הערען אויף די העכערע פאָרמען פון דער היסטאָרישער אויסשפּראַך, אין דעם מעטאַל און דעם שטיין פון אַ מאָנומענט, אין דעם אייביג קלינגענדיגען פערז פון דעם דיכטער. ווען זיי זיינען פערשוואונדען געוואָרען, האָבען זיי געפונען זייער היסטאָרישען קבר צווישען די אָרמע, נאָמענלאָזע.

זיי האָבען געוויס געהאַט, ווי יעדע ליידענדע בעשעפענים, זייערע זיפצען און אויסגעשרייען, געשיכטלעך און לעגענדען, וואו זיי זיינען געוועזען די העררען און די שפּאַרטאַנער די דינער, שפּריבענווערטער און משלים, וואו זיי האָבען זיך בוקם געוועזען אַן זייערע פייניגער פאַר זייערע ליידען, מיט ווּיצען, ליעדער טרויעריג ביז צום טויט, וואו זייער יאוש האָט זיך אויסגעוויינט. אָבער אַט די בעוועגונגען פון דער פאָלקס-נשמה האָבען ניט געגרייכט ביז צו אונז. זיי האָבען זיך אפשר אויסגעדריקט בסוד נאָר אין קעלער און הינטער הויזלעך, בין השמשות, ווען קיין שפּאַרטאַנישער צוהערער איז ניט געקומען נאָהענט צו זיי. די העלאָטען זיינען אָנגעקלאָגטע,

וואָס מען משפּט אונטער די אויגען און וואָס קענען זיך ניט פערטיידיגען .

אָט דאָס איז עס אפשר געווען וואָס האָט מיך געשטעלט אויף די זייט פון די העלאַטען. איך וואָלט געוואָלט זיין דער אדוואָקאַט פון אָט דיא אונפערטיידיגטע אָנגעקלאָגטע. בנוגע די עהנליכקייט פון זייער גורל מיט דעם גורל פון מיין אייגען פאָלק האָב איך נאָך ניט געטראַכט, ווייניגסטענס ניט אין העלען בעוואוסטזיין. די צייט ווען איך בין געווען א קינד, ווען איך בין געגאַנגען אין דער גימנאַזיע, פאַלט אוים אין די זעכציגער יאָהרען. עס האָט דאַמאָלסט ניט עקזיסטירט קיין אָפענער אַנטיסעמיטיזם; פערקעהרט, הכנות זיינען דאַמאָלסט געמאַכט געוואָרען איבעראַל פאַר דער אידישער עמאַנציפּאַציאָן, און עס וואָלט מיר קיינמאָל ניט איינגעפאַלען זיך צו האַלטען פאַר א העלאַט און מיין גורל פאַר א העלאַטען גורל.

אַנדערע אינגלעך חלום'ען אויף דער שול־באַנק פון א רוימער דראַמא. איך האָב גע'חלום'ט ביי דעם אויפוואַכען פון מיין שריפטשטעלערישען דראַנג פון א העלאַטענטראַגעדיע. איך האָב זיך אריינגעלעבט אין די העלאַטען־פערהעלטניסע ביז איך האָב פערגעסען אָן די וועלט. איך האָב געהאַט א שנאה צו די מאַטהאַקען, די בעלי גאוה'דיגע קינדער פון העלאַטישע מוטערם און שפּאַרטאַנישע טאַטעס, וואָס האָבען ניט געוואָלט וויסען פון זייער מוטער'ס פאַמיליע. איך האָב פעראַכטעט די נעאָדאַמאָדען, די העלאַטען וואָס זיינען געוואָרען שפּאַרטאַנער דורך אסימילאַציאָן, וואָס האָבען געדענקט אַז זיי זיינען בעסער ווי זייערע פריהערדיגע ברידער, פון ועמען זיי האָבען זיך אָבגעווענדט. איך האָב געוויינט מיט טרעהרען פון אונמעכטיגען כעס, ווען איך האָב געלעזען פון דער קריפּטעיאַ, די יעהרליכע אויפרייצונג געגען די העלאַטען מיט פערוויסטונג, שלעגערייען און רציחות, — אַן אויפרייצונג וואָס איז אויפגעהעצט געוואָרען פון דער רעגיערונג, כדי די שפּאַרטאַנער און די העלאַטען זאָלען תמיד געדיינקען זייער פערהעלטניס איינע צו די אַנדערע. איך האָב מיך געשעמט ביז צום טויט, זעהענדיג די שרעקליכע שכרות, וואָס מען האָט ארויפגענעטיגט

אויף דעם העלאט, כדי צו געבען די שפּאַרטאַנער אַ ביישפּיעל, ווי פּערעכטליך אַזאַ סאָרט זויפערייי איז. אָבער צו דער זעלבער צייט וואָס איך האָב זיך פערטיעפט אין אָט די שטימונגען פון דער נשמה, בין איך איינמאָל געקומען צו אַ פאַרשטעלונג, וואָס איז געוועזן אַזוי טרויעריג, אַז זי האָט מיך גופא דערשראָקען.

ווער ווייס — אפשר זיינען געוועזן אַזעלכע העלאַטען, וואָס האָבען שלום געמאכט מיט זייער גורל און האָבען געפונען אַ צופרידענהייט אין איהם; העלאַטען, וואָס האָבען ליעב געהאט וויין און האָבען בעטראכט אַלס אַ ברכה פון גאָט. ווען זיי האָבען געקענט בעקומען אַן אומזיסטען לחיים. ווען די גרויסע פּעדאַגאָגישע פאַרשטעלונג איז צוגעגרייט געוואָרען, וואו די העלאַטען האָבען געזאָלט ענטעהרט ווערען אַלס שמוציגע חיות, כדי צו ברייננען צום בעוואוסטזיין, דורך זייער ערנידריגונג, די בכבודיגע ערהאבענהייט פון די יונגע לאַקעדעמאַניער, אפשר האָבען זיך נאָך די העלאַטען דאמאָלסט געשטופּט, אַז זיי זאָלען ערוועהלט ווערען אַלס אַ לעהרמיטעל! אפשר האָבען זיי געטרונקען דעם וויין וואָס מען האָט זיי דערלאַנגט מיט פערגעניגען און נאָך אָבגעלעקט די ליפּען, און נאכדעם האָבען זיי נאָך אפשר מיט אַ זיסען שמייכעל אויסגעשטרעקט דעם בעכער, מען זאָל איהם אָנפילען נאָך אַמאָל! און אפשר איז זייער לעצטער געדאַנק געוועזן, איידער די שכרות האָט ביי זיי געגרויבט דאָס בעוואוסטזיין אין גאַנצען: „איהר דומע שפּאַרטאַנער! בין איך ניט כיטרער ווי איהר? איהר מעגט מיך פעראַכטען וויפיעל איהר ווילט, דערווייל טרינק איך מיין אומזיסטען וויין און עס שמעקט מיר גאַנץ גוט!" אין אָט דער פעהיגקייט, צו פיהלען די גרעסטע אייגענע ערנידריגונג ווי אַ פערזענליכע טובה און צו שעצען אַ קליינעם גענוס אין אַזאַ גרויסע חרפּה, האָב איך געזעהען דעם שרעקליכסטען קלימאַקס פון דער העלאַטען טראַגעדיע.

איך האָב קיינמאָל ניט געשריבען די העלאַטען טראַגעדיע. איך בין אויפגעוואקסען; אַנדערע פלענער האָבען פערשטופּט אָט דעם פריהען פּלאַן, ביז ער איז געוואָרען בלויז אַ בלאַסער אינגעלשער

חלום. איך האָב אַנטייל גענומען אין די גייסטיגע קעמפּפע פון דער צייט, ניט דיינקענדיג פיעל וועגען מיין אבשטאַמונג, שטאָלץ אויף מיין מענשענווירדע, שטאָלץ אויף די דייטשע נאַציאָנאַלע ציוויליזאַציאָן, מיט וועלכע איך בין געוועזן דורכגעדרונגען און ערפילט. פּלוצלונג האָט דערגרייכט דער מלחמה ליאַרם פון דעם אַנטיסעמיטיזם אויך אין מיין ארבייטסשטוב; גראָבע זלזולים געגען די אידען האָבען מיר געקלונגען אין די אויערען. איך בין אויפגעשפּרונגען און איך בין ארויסגעלאָפען אין דרויסען, האָפענ־דיג מיט זיכערהייט צו געפינען מיין געקריינקטעס פאָלק אין וואַפען אויף אַלע זיינע זאַמעל־פּעלדער, גרייט און ענטשלאָסען צו שטאַרקע מעשים, ווי עס פּאַסט פאר שרעקליך בעליידיגטע מענשען. אַ גאַנץ אַנדערע סצענע האָט זיך אָבער געעפענט פאר מיר. איינינגע פעראַיינצעלטע קעמפּפער האָבען זיך קרעפטיג געוועהרט. אָבער דער המון האָט זיך פערבייגע׳גנב׳עט פּארביי די וואַנד שטילינ־קערהייד, מיט אַן איינגעבויגענעם רוקען און מיט אַ רחמנות פּנים. מיט איין מאָל האָט זיך די גאַנצע העלאַטענטראַגעדיע פון מיין יו־גענד געשטעלט מיט איהר גאַנצער שאַרפקייט פאר מיר. איך האָב געזעהען די קריפּטעיא, די העצען געגען אידען אין אַלע אייראָפּע־אישע געגענדען. איך האָב געזעהען די מאַטהאַקען, די האַלב אי־דען, וואָס ווילען דוקא הייסען גאַנצע אַריער. אין האָב געזעהען די נעאַדאַמאַדען, די אַסימילאַציאָנס שוטים, וואָס געהען אין זייער אַסימילאַציאָן ביז צום גיפּטיגסטען, געמיינסטען אַנטיסע־מיטיזם. און איך האָב אפילו געזעהען — אה, די אונערטרעגליכע חרפּה! — די אידישע העלאַטען, וואָס דרעהען מיט די אויגעלעך און שמייכלען, ווען מען נויטיגט זיי צו געהן צו די ענטעהרענדע שכרות פּאָרשטעלונג. איך האָב באמת בייגעוואוינט די פּאָרשטע־לונג פון אידען, וואָס קלאַפּען זיך אויף די קעשענעס און זאָגען: „די אריער האַלטען זיך פאר עטוואָס בעסערעס און לייקענען אונזער מענשענווירדע. וואָס קימערט דאָס אונז? מיר זיינען דאָך די קליגערע, ווייל מיר פערדיענען דאָך געלד צווישען זיי“. חרפּות מיט פערדיענסטלעך, אַ ערנידריגונג אין וועלכער מען קאָן נאָך אָבער

אלץ ווערען א מיליאנער, שיינט פאר זיי צו זיין א בעפרידיגענדער פערהעלטניס, און אפשר גאר א בעהאלטענער וויץ פון גורל!

איך וואלט עס ניט געקאנט פערטראגען צו זיין א קרוב פון אט די העלאטען וואס בויען אויף פערמעגענס. אבער צום גליק האט זיך דא אויפגעהויבען פאר מיינע אויגען דער ציוניזם, וואס פערדעקט פון מיר זייער פנים. דער ציוניסטישער רעיון איז מיר אנטגעגען געקומען אין שטאלצע פערקערפערונגען, דער שטאלצסטער פון וועלכע איז מיין פריינד הערצל. אויף די באזעלער קאנגרעסען האב איך קענען געלערנט אן אנדער יודענטהום, וואס האט ווידער שלום געמאכט צווישען מיר און מיין פאלק. זינט איך האב אט דאס יודענטהום פאר מיינע אויגען, טראכט איך קיינמאל ניט ווידער וועגען מיין העלאטענטראגעדיע.

די ציוניסטישע אידען זיינען קיין העלאטען. זיי זיינען שפארטאנער „מיט דעם שילד אדער אויף איהם“. דאס איז היינט ציוניסטיש־אידיש, אזוי ווי עס איז אמאל געוועזן שפארטאניש. ביי די ציוניסטען איז שטארק דאס שטאלצע בעוואוסטזיין: עס איז א הויכע עהרע צו זיין א איד, ווייל דאס ווארט שליסט איין אין זיך גרויסע פליכטען. אבער די מאס פון דעם מאראלישען ווערטה פון א פערזאן גיט די פליכט, וואס ער איז געגרייט צו נעהמען אויף זיך.

געטהע וויים פון קיין בכבוד'יגערע מצבה אויפשריפט פאר דעם מענשען ווי:

„דען ער איזט איין מענש געוועזען,
אונד דאס הייסט איין קעמפפער זיין“.

ווי וואלט ער איצט געמוזט לויבען דעם מאדערנסטען, דעם ציוניסטישען אידען? ווייל ציוניסט זיין הייסט צוויי מאל און דריי מאל א קעמפפער זיין....

אידישע סאָציאַליסטישע ביבליאָטעק.

שוין ערשיענען מאקס נאָרדוים געקליבענע ציוניסטישע שריפטען

— פ ר י י ז 15 ס ע נ ט —

ע ם ו ו ע ר ע ן פ ע ר פ ע ר ט י ג ט.

1. רוים און ירושלים פון מאָזעס העסס.

2. א זאמלונג פון נאצ. סאָצ. שריפטען וועלכע זענען געוועזן גע־דרוקט אין נאצ. סאָצ. צייטונגען, ווי דער אידישער קעמפפער, דאָס פאָלק און אנדערע.

פאר אויסקינפטע זיך צו ווענדען:

VERLAG KAEMPFER

234 EAST BROADWAY, NEW YORK

צייטונג און בוך־דרוקעריי

פון גרייזעל, פרענער און קאָמפּאַניע.

65—67 סאָפפאָלק סטריט,

נ י ו ־ י א ר ק

ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL NEW YORK CITY 277